

Pümkösty András:

**A szakmai kamarák tevékenységének
megítélése a közösségi és a magyar
versenyjogban**

Bevezetés

A szakmai szolgáltatások (professional services) gazdasági szerepe általában a fejlett gazdaságokban igen magas. Erre az ágazatra azonban, éppen a szolgáltatások speciális mivolta, a szolgáltatást nyújtókra vonatkozó különleges követelmények, valamint a szolgáltatásokat igénybe vevők védelme miatt hagyományosan nagyfokú szabályozottság jellemző, amelyek a szakmai kamarák önszabályozása folytán jelenik meg. Ezeknek a szabályoknak a megítélése versenyjogi és ösztársadalmi hasznosságot vizsgáló szempontokból kérdéses.

A kamarákba tömörülő szakmák általában bölcsészeti, illetve tudományos szakképesítéshez kötöttek, mint a jogászok, közjegyzők, könyvelők, építészek, mérnökök, gyógyszerészek, mely szakmákat összefoglalóan szakmai szolgáltatóknak hívjuk. Az ágazatra jellemző szabályozás állami jogszabályok, vagy a szakmai szervezetek önszabályozása formájában¹ nyilvánul meg.

A szektor gazdasági jelentősége, a szabályozottság indokoltsága és mértéke körül kialakult globális diskurzus miatt a téma mind fontosabb szerepet játszik az Európai Unióban is. Az Európai Unióban az Európai Közösségek Bizottsága (továbbiakban: Európai Bizottság, vagy Bizottság) lépett fel kezdeményezőként és alakította ki a tagállamokkal, illetve az érintett kamarákkal, szövetségekkel történő konzultáció után az álláspontját.

Először a témával a Gazdasági, Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, azaz az OECD (továbbiakban: OECD) 2000. évi kerekasztal tárgyalásán foglalkoztak érdemben². Az Európai Unióban az Európai Bizottság először a 2004. február 9-én kiadott Közleményében tette közé jelentését a szakmai szolgáltatások terén tapasztalható versenyről³ (továbbiakban: első közlemény). Ez részben közgazdasági tanulmányok felhasználásán alapul, így például egy független intézet, a bécsi

¹ http://europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/final_communication_en.pdf, Brüsszel, 2004.; v.ö.: Vezetői összefoglaló 4.o.

² OECD Roundtable, Competition in professional services 22.02.2000 <http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>

³ Communication from the Commission; Report on Competition in Professional Services (Brussels, COM (2004) 83, 9 February 2004); http://europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/final_communication_en.pdf

Institute for Advanced Studies 2003 januári munkáján⁴, amit a Bizottság felkérésére végeztek el (továbbiakban: Vienna Study), valamint az Európai Közösségek Bíróságának (továbbiakban: Európai Bíróság) gyakorlatából releváns és megkerülhetetlen eseteken keresztül megismerhető bírósági álláspontokon.

Fontosak az Európai Unió tagállamainak kutatási eredményei is, amit részben saját megfontolásból készítettek el, illetve olyat is találunk, amelyeket a Bizottság konzultációra való felhívására születtek meg. Előbbiekre példa a Holland Gazdasági Minisztérium Tanulmánya, amely 2004 márciusában jelent meg „Közérdek és piaci szabályozás kérdése a szellemi szabadfoglalkozások körében”⁵ címmel. Egy a hollandhoz hasonló, angol összefoglaló munka⁶ is megjelent, amely az egyes szakmákról is átfogó helyzetértékelést ad. A Bizottság a saját kutatási munkái, valamint a tagállamok nemzeti szabályozó hatóságai által tett lépések értékelése céljából tette közé második Közleményét is a szakmai szervezetekről, „Szakmai szolgáltatások – további reformlehetőségek címmel”⁷, amelyben értékeli az addig elért eredményeket, felvázolják a szakmai szabályok indokoltsága körében elhangzott érveket, és ajánlásokat tesznek a további reformlehetőségek irányába.

A rendelkezésre álló anyagok feldolgozása során a módszerem az volt, hogy az általam legfontosabbnak tartott tárgykörök szerint csoportosítva, haladtam forrásról-forrásra és dolgoztam fel azokat. Dolgozatom első felében bemutatom a legfontosabb dokumentumok és kiegészítő anyagok segítségével a szakmai szolgáltatók jelentőségét, a rájuk vonatkozó szabályozás körül kialakult kezdeményezést, az azt követő vita alakulását illetve a jelen helyzetet. Majd ezt követően az előbb említett források segítségével hívása mellett, a nemzetközi szabályozási gyakorlat rövid felvázolása után ismertetem a szakmai kamarák megítélésének magyarországi helyzetét.

⁴ „Economic Impact of Regulation in the Field of Liberal Professions in Different EU Member States” [A szabályozás gazdasági hatásai a szabadfoglalkozások területén a különböző EU tagállamokban], Ian Paterson, Marcen Fink, Anthony Ogus, Institute for Advanced Studies, Bécs, 2003 Január

⁵ Policy studies: Public interests and market regulation in the liberal professions, Ministry of Economic affairs, The Netherlands March 2004; <http://apps.ez.nl/publicaties/pdfs/04ME05.pdf>

⁶ Consultation paper on the Review of the Regulatory Framework for the Legal Services in England and Wales, March 2004 <http://www.legal-services-review.org.uk/content/consult/review.htm>

⁷ Professional Services – Scope for more reform, COMP (2005) 405 final, 5.9.2005. Follow-up to the Report on Competition in Professional Services, COM (2004) 83 of February 2004 http://www.europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/sec200564_hu.pdf

I. Fejezet

A szakmai szolgáltatások és kamarák általános jellemzői

1. Az OECD kerekasztal tárgyalás megállapításai

A már említett OECD kerekasztal tárgyaláson megszületett dokumentum a vezető összefoglalóban vázolja a szakmai szolgáltatások jelentőségét⁸. Rögzítve van, hogy bár a részletszabályok változóak országról-országra, valamennyi OECD tagállam szabályozza valamilyen formában a szakmai szolgáltatások gyakorlását. Ennek megjelenési formája lehet közvetlen vagy delegált (átruházott) hatáskör formájában az adott szakmák szervezeteinek, kamaráinak szabályozása. Ezek a szabályozások tipikusan olyan tárgykörökben jelennek meg, mint a szakma képviselői közé történő felvétel, (azaz piacra lépési lehetőség), kizárólagos jogosultság fenntartása bizonyos szolgáltatások nyújtására, vagy a szakmai szolgáltatók közötti viszony szabályozása, a szolgáltatók szervezeti struktúrájának meghatározása.

A tanulmány elsősorban négy szakmára koncentrált, nevezetesen a jogászokra, könyvelőkre, mérnökökre és építészekre. Ezeknek a szakmáknak a művelőire a képzés magas foka, a gyakorlati idő szükségessége, az etikus magatartás megkövetelése, a személyes megbízhatóság, az erkölcsi és anyagi függetlenség jellemző. A dokumentum kiemeli, hogy ezen szakmákra jellemző a magas fokú szabályozottság, amelyek az előzőekben említett szakmai képzések elismerésére vonatkozó szabályok mellett -amelyekbe bele tartozik a diploma és a szakmai gyakorlat elismerése-, olyan versenykorlátozó szabályozások, mint ármeghatározás, piacralépési szabályok és reklámkorlátozások⁹.

1.2 Az első Bizottsági Közlemény meghatározása a szakmai szolgáltatókról

⁸ V.ö.: OECD Roundtable, Competition in professional services 22.02.2000 7-8. o.
<http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>

⁹ Vö.: OECD Roundtable, Competition in professional services 22.02.2000 17. o.
<http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>

A Közlemény elején a Vezetői összefoglalóban olvashatjuk a problémakör vázolását, ahol kifejtik, hogy a Bizottság a jelentésben a versenypolitika szemszögéből ismerteti az elképzeléseit az egyes szakmák szabályozási reformjára vonatkozóan.

A Bizottsági Közlemény kiadásának egyik meghatározója volt, - ahogy azt részletesen tárgyalom a későbbiekben -, hogy 2000 márciusában a lisszaboni Európa Tanács elfogadott egy gazdasági reformprogramot, melynek célja, hogy az Európai Unió 2010-re a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljon. Mivel a szakmai szolgáltatók a gazdaság és az üzleti világ számára inputot jelentenek, fontos szerep jut nekik a versenyképesség javításában, illetve jelentőségükhöz hozzájárul a fogyasztókra gyakorolt közvetlen hatásuk is. Tovább növeli a szakmai szolgáltatók jelentőségét Európában, hogy a lisszaboni Európa Tanács a gazdasági reformprogram elfogadásával egy időben kiemelte, hogy a szolgáltatásoknak egyre nagyobb szerepe van a gazdasági növekedésben és a foglalkoztatottságban.

Bár a Közlemény kiadásakor nem álltak rendelkezésre részletes adatok a szabadfoglalkozások ágazatáról a Bizottság megállapítja, hogy fontos szerepet játszanak a versenyképesség növelésében. Az „egyéb üzleti szolgáltatások”¹⁰ kategóriájában jelzett munkahelyek legalább egyharmada valószínűleg a szabadfoglalkozásokhoz köthető. 2002-ben, ebben a szektorban több mint 10 millió főt foglalkoztattak (összmunkaerő 6, 4%-a) ugyanakkor aránytalanul több magasan kvalifikált alkalmazott dolgozott itt (magas végzettségű dolgozók 10%-a)¹¹. Emellett növekvő ágazatról van szó; 2003-as adatok szerint az első félévben az „Egyéb üzleti szolgáltatások” forgalma 5%-kal nőtt, a foglalkoztatottság pedig 0,7%-kal.¹²

A szakmai szolgáltatók jelentőségét emeli az is, hogy mivel a szakmai szolgáltatók fontos „inputot” jelentenek a gazdaság és üzleti világ számára, minőségük és versenyképességük árgyűrűző hatással bír a gazdaságban. A Bizottság megállapítása szerint a szakmai szolgáltatások terén az árak és a minőség nagyobb választéka és az erősebb innováció jelentősen hozzájárulhatna az európai

¹⁰ A NACE jegyzék 74. kategóriájában szerepel az „Egyéb üzleti tevékenységek”, melyekbe beletartozik a jogi, számviteli és könyvvizsgálói tevékenység; a tanácsadás; a piackutatás; üzleti és vezetői tanácsadás; műszaki tesztelés és elemzés; reklám; munkaerő-toborzás és munkaerő-kölcsönzés; magánnyomozás és biztonsági szolgáltatások, ipari takarítás

¹¹ EU munkaerő-felmérés, Eurostat

¹² Eurostat, Szolgáltatások alakulása 2003 első negyedévében, Statisztikai adatok a fókuszban 36/2003.

vállalkozások versenyképességének javításához, és az Európai Unió (továbbiakban: EU) GDP növekedéséhez.

A szakmai szolgáltatók fogyasztókra gyakorolt közvetlen hatásuk miatt is jelentősek. A Bizottság előrejelzése szerint a verseny közöttük a jövőben is elsősorban helyi szinten bontakozhat ki, hiszen ha többféle szolgáltatás áll rendelkezésre többféle áron, a felhasználók tudatosan dönthetnek arról, hogy az igényeiknek melyik felel meg a leginkább.

Ahogy azt jelentős számú empirikus kutatás bizonyítja¹³ - s ezt az OECD jelentés is megerősíti -, és a Vienna Study-ra¹⁴ hivatkozva a Bizottság is összegzésként megállapította, hogy a szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályozások jelenlegi mértéke túl magas az Európai Unió tagállamaiban. A túlzott mértékű szabályozás negatív hatásokkal járhat a fogyasztók számára, de a mérsékelt szabályozás nem akadályozó tényező, sokkal inkább segíti a jólét létrehozását.

A Közösség versenyjoga szempontjából különbséget kell tenni a *szakmai szervezetek* és a *tagállamok* potenciális felelőssége között. A Bizottság álláspontja szerint a szakmai szabályozások bármilyen vizsgálata során, végső soron az arányosságot kell számon kérni. A Bizottság által megfogalmazott követelmény, hogy a szabályok legyenek objektíve szükségesek valamely pontosan meghatározott és jogos közérdekű cél eléréséhez, és ezek jelentsék az illető cél eléréséhez a legkevesebb versenykorlátozással járó mechanizmust¹⁵.

1.3. Bizottsági Közlemény a versenykorlátozó szabályozásokról a szabadfoglalkozásokban

A szabadfoglalkozások terén előforduló versenykorlátozó magatartások három csoportba oszthatók. Lehetnek ún. *strukturális előírások*, pl. engedélyezési és belépési követelmények, vagy és a szakma számára fenntartott feladatok; valamint ún. *magatartásra vonatkozó szabályok*, mint például árrendelkezések,

¹³ OECD Journal of Competition law and Policy [OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Folyóirat], 4. szám 2002. február, „Competition in Professional Services” 56-57. o.

¹⁴ “Economic Impact of Regulation in the field of Liberal Professions in Different Member States” Ian Peterson, Marcen Fink, Anthony Ogus, Institute for Advanced Studies, Bécs, 2003

¹⁵ Communication from the Commission; Report on Competition in Professional Services (Brussels, COM (2004) 83, 9 February 2004); http://europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/final_communication_en.pdf

reklámkorlátozások; illetve *vállalkozási formát illető szabályok*¹⁶. E korlátok megszüntethetik, vagy korlátozhatják a szolgáltatók közötti versenyt, ezzel csökkenthetik a szakmában dolgozók készítését a költséghatékonyságra, az alacsonyabb árra, a jobb minőség elérésére és az innovatív szolgáltatások bevezetésére. Az árszabályozás, reklámkorlátozás és a belépési korlátok például lehetővé teszik az árak versenyszint felett tartását. A vállalkozás jogi formájára vonatkozó rendelkezések gátolhatják az innovatív szolgáltatások bevezetését és a költséghatékony vállalkozási modellek kifejlesztését.

E kutatások azt jelzik, hogy a reklámozás és az engedélykiadás túlzott korlátozása egyes esetekben rosszabb minőséget és magasabb árakat eredményezett a szakmai szolgáltatók piacán. A versenykorlátozó szabályok enyhítése viszont pozitív hatással volt az árakra és a minőségre.

A Közlemény megállapítja, hogy alapvetően *három okból* lehet szükség a szakmai szolgáltatások valamilyen szabályozására:

- Először a fogyasztók és a szolgáltatók között fennálló „információs aszimmetria” miatt. A szakmai szolgáltatások meghatározó jellemzője, hogy az itt dolgozóknak magas szintű speciális ismeretekkel kell rendelkezniük. Jellemzően a szolgáltatást igénybe vevő nem rendelkezik ezekkel az ismeretekkel, így nehezen tudja megítélni a kapott szolgáltatás minőségét. Ezek a szolgáltatások ún. „bizalmi áruk”, melyek nem egykönnyen ítélnélők sem előzetes megfigyelés, sem fogyasztás, sem felhasználás révén.
- Másodszor az extern hatások miatt. Ezen a piacon a szolgáltatás nyújtása nem csak a megrendelőre van hatással, hanem a harmadik felekre is. A pontatlan könyvvizsgálat félrevezetheti a hitelezőket és a befektetőket is (lásd Parmalat, Enron botrányok), vagy a rosszul megépült épület veszélyezteti a közbiztonságot. Fennáll a lehetősége annak, hogy a szolgáltatást igénybevevői illetve az azt nyújtók nem veszik számításba megfelelően ezeket a hatásokat.

¹⁶ Helyesen a két alapszempont létezik: a strukturális előírásokra és a magatartásra vonatkozó szabályok. A hivatkozott OECD jelentés is ilyen módon osztályoz. Az első Bizottsági jelentés nem különíti el világosan a felosztási szempontjait.

- Harmadik érv a „közjavak” fogalmához kapcsolódik, hiszen az egyes szakmai szolgáltatásokat úgy tekinthetjük, amelyek a társadalom számára általában értéket közvetítő, ún. közjavakat állítanak elő. Ilyen például a megfelelő, biztonságos igazságszolgáltatás vagy a jó minőségű épített környezet kialakítása. Esetlegesen a hiányos szabályozás következtében túl kevés, vagy nem megfelelő minőségű közös érték jön létre.

A versenykorlátozó szabályokat azzal szokták indokolni, hogy céljuk a megfelelő minőségű szakmai szolgáltatások garantálása, s a fogyasztók védelme a szakmai hibák ellen. Bizonyos esetekben ennek hiányában piaci kudarc léphet fel, így túlkínálat vagy nem megfelelő minőségű szolgáltatás. Ezzel szemben például az engedélyezési korlátozások megakadályozhatják, hogy hozzá nem értő vagy nem megfelelő végzettségű emberek kínálják a szolgáltatásaikat, a fegyelmi eljárások pedig szankcionálják azokat, akik nem tesznek eleget a minimális minőségi követelményeknek.

A szabadfoglalkozásokra vonatkozó piaci szabályozásokról és a versenyszabályokról elfogadott határozatában az Európai Parlament a következőket állapította meg:

„Általánosságban szükség van az egyes szakmák konkrét körülményeit figyelembe vevő szabályokra, különösen azokra, melyek a szakma tagjainak szervezeti felépítésére, képzettségére, szakmai etikájára, felügyeletére, felelősségére, pártatlanságára és hozzáértésére vonatkoznak, vagy céljuk az összeférhetetlenség és a megtévesztő reklámok megakadályozása, feltéve, hogy ezek biztosítják, hogy a végfelhasználók megkapják a szükséges garanciákat az integritás és a tapasztalat területén, és nem jelentenek versenykorlátozást.”¹⁷

1.4. Egyes versenykorlátozó szabályozások a Bizottság értékelése szerint

Szabott árak

A Közlemény külön tárgyalja az Európai Unióban a szabadfoglalkozások terén tapasztalható korlátozások főbb csoportjait, egyben rövid áttekintést ad az ellene és a mellette szóló érvekről és jelzi, hogy milyen mértékben volna szükség a jelenlegi szabályok enyhítésére.

¹⁷ Az Európai Parlament határozata a szabadfoglalkozások piaci szabályozásairól és a versenyszabályairól, 2003.12.16

A szabott árak esetében elmondható, hogy a legtöbb tagállamban a szolgáltatások díját a szolgáltató és az ügyfél szabad alku során állapítja meg. Néhol azonban továbbra is előfordulnak szabott árak, valamint maximum és minimum árak. (ld. táblázat) A szabott, és a minimum ár az a szabályozási eszköz, amely a legtöbb káros hatással lehet a versenyre, mivel eltünteti, vagy jelentősen csökkenti a versenypiac által a fogyasztóknak biztosított előnyöket.

Bizonyos szakmai szervezetek szerint a szabott árak alacsony árszintet biztosító mechanizmusok, ám a közgazdaságtan elmélete azt mutatja, hogy ha egyébként a piacon verseny van, nem valószínű, hogy az árszabályozás alacsonyabb árakat eredményez, mint a versenyár. További érv a szabott árak mellett, hogy a szabott árak a szakmai szolgáltatások minőségét védik. A szabott árak azonban nem akadályozzák meg, hogy a lelkiismeretlen szolgáltatók rossz minőségű szolgáltatást nyújtsanak, és nem küszöböli ki azt a gazdasági ösztönző erőt, hogy a szolgáltatók csökkentsék a költséget és a minőséget. A bizottság szerint hatásosabb lehetne ezeket a célokat más mechanizmussal biztosítani, például a szakmai szolgáltatókról szóló információ elérését és minőségét javító lépések segíthetnek abban, hogy a fogyasztók jól informált vásárlási döntéseket hozzanak.

A Bizottság felmérése szerint az egyes tagállamok a táblázatban olvasható árszabályozási eszközöket alkalmazzák. Látható, hogy a könyvvizsgálók tekintetében valamennyi árszabályozási mechanizmus megjelenik, stb.

Szakma	Rögzített árak	Minimumárak	Maximált árak
Könyvelők / Könyvvizsgálók	Görögország és Portugália (a kötelező könyvvizsgálatra)	Olaszország (a könyvvizsgálókra)	Olaszország (a könyvvizsgálókra)
Adótanácsadók	Németország		
Építészek		Olaszország, Németország	Németország
Mérnökök		Olaszország, Németország, Luxemburg	Németország
Ügyvédek		Olaszország, Ausztria, Németország	Olaszország
Közjegyzők		Belgium, Franciaország, Németország, Spanyolország, Görögország	Ausztria, Belgium, Németország, Görögország, Olaszország, Hollandia, Spanyolország

1. táblázat¹⁸: A rögzített, minimál- és maximál árat alkalmazó országok és szakmák áttekintése

Ajánlott árak

Néhány tagállamban ajánlott árakat tesznek közzé egyes jogászi, könyvelői, építészeti és mérnöki szolgáltatásokra. A szabott árakhoz hasonlóan az ajánlott árak is jelentős negatív hatással lehetnek a versenyre. Hiszen megkönnyíthetik az árak összehangolását a szolgáltatók között és félrevezethetik a fogyasztókat az árak ésszerű mértékével kapcsolatban.

A szakmai szervezetek szerint az ajánlott árak hasznos információt adnak a fogyasztóknak a szolgáltatások átlagos költségszintjéről. Állítják továbbá, hogy az ajánlott árak csökkentik az egyedi ármegállapítás és áralku költségeit, és iránymutatással szolgálnak a szakma művelőinek - akik nem rendelkeznek esetleg elegendő tapasztalattal - a díjak megállapításához. Emellett a komplex szolgáltatások esetében csökkentik az áralku tranzakciós költségeit.

Az árinformáció biztosítására előnyösebb lenne, ha kívülállók (például fogyasztói szervezetek) múltbeli adatokon vagy felméréseken alapuló árinformációkat tennének közzé, mert az megbízhatóbb árjelzéssel szolgálna a fogyasztók számára és a versenyt is kevésbé torzítaná. Nem túlságosan meggyőző az az érv sem, miszerint a szakembereknek ajánlott árakra kellene hagyatkozniuk ahhoz, hogy meg tudják szabni a díjaikat. Hasonlóan más szolgáltatókhoz a szakmai szolgáltatók is megszerzik az ármegállapításhoz szükséges üzleti tudást.

Az elmúlt két évtized során több országban is eltörölték az ajánlott árak alkalmazását a szakmai szolgáltatásoknál. A 80-as évek végén a finn Versenyhivatal kezdeményezte az ajánlott árak eltörlését a jogászi, építészeti, és más szakmák esetében. A 90-es évek végén megszüntették az ajánlott árakat a jogászoknál Hollandiában, illetve az építészeknél Franciaországban. Az utóbbi két év során az Egyesült Királyságban is eltörölték az ajánlott árakat az építészek és az építőipari vállalkozások esetében.

¹⁸ Forrás: „Economic Impact of Regulation in the Field of Liberal Professions in Different EU Member States” [A szabályozás gazdasági hatásai a szabadfoglalkozások területén a különböző EU tagállamokban], Ian Paterson, Marcen Fink, Anthony Ogus, Institute for Advanced Studies, Bécs, 2003. január, valamint a szakmai szervezetek és/vagy nemzeti versenyhatóságok által megadott információk. A gyógyszerészek nélkül.

Reklámkorlátozások

Az Európai Unió tagállamaiban sok szakmában ágazatspecifikus reklámszabályozás van érvényben. Néhol a reklámozás teljes tilalom alá esik, másutt konkrét média-vagy hirdetési módszerek tiltottak, mint rádió-, tévéreklám vagy meghatározott tartalmú hirdetések.

A közgazdaság szerint a reklámozás segítheti a versenyt, mivel tájékoztatja a fogyasztókat a különböző termékekről, és lehetővé teszi, hogy megfelelő információk birtokában hozzák meg a döntésüket. A reklám korlátozása tehát csökkentheti a versenyt, mivel megnöveli a termékekről való tájékozódás költségeit és megnehezíti a fogyasztók helyzetét, hogy megtalálják a leginkább nekik megfelelő terméket, szolgáltatást. Ezek mellett a hirdetés illetve az összehasonlító reklám létfontosságú versenyeszköz lehet különösen az új piacralépők számára.

Piacralépési korlátozások és fenntartott tevékenységek

Sok tagállamban a piacralépés mennyiségi korlátozásai vonatkoznak a szabadfoglalkozásokra, ilyen például a minimális képzési vagy gyakorlati idő megkövetelése. A piacralépésnek további korlátozása lehet a kizárólagos jogosultság bizonyos szolgáltatások nyújtására, illetve mint ahogy egyes tagállamokban előfordul, demográfiai vagy földrajzi kritériumokon alapuló kvantatív piacralépési korlátok.

A piacralépés mennyiségi korlátainak fontos szerepe van a szakmai szolgáltatások színvonalának megőrzésében, hiszen a fenntartott tevékenységekkel együtt biztosítják, hogy csak megfelelő képzettségű és szakismeretű személyek végezhesenek bizonyos feladatokat. Ugyanakkor az eltúlzott követelmények csökkenthetik a szolgáltatók kínálatát, aminek nyilvánvalóan negatív hatása van a versenyre és a szolgáltatások minőségére. Az empirikus kutatások szerint bizonyos esetekben a túlzott engedélyezési követelmények magasabb árakat eredményeznek, de a magasabb minőséget nem garantálják. A 90-es években a Federal Trade Commission (USA) által végeztetett kutatások szerint a vállalkozási tevékenység korlátozása többségében nem vezet a minőség javulásához, sőt bizonyos esetekben az engedélyezési követelmények még negatív hatással is voltak a minőségre. Ezzel szemben például Ausztriában, az Egyesült Királyságban és Hollandiában bizonyos

szakmák követelményeinek lazítása következtében alacsonyabbak lettek az árak, míg a minőség nem romlott észrevehetően.

Tevékenységi szerkezet szabályozása

Több szakmában is szektor-specifikus szabályok vonatkoznak az üzleti struktúrára. E szabályok korlátozhatják a szakmai szolgáltató vállalkozás tulajdonosi szerkezetét, a más szakmákkal való együttműködés mértékét, és egyes esetekben a fiókok, franchise-részlegek vagy láncok nyitását is. Ezek negatív hatással lehetnek akkor, ha nem engedik, hogy a szolgáltatók új szolgáltatásokat vagy költséghatékony üzleti modelleket vezessenek be. Például elképzelhető, hogy e szabályok miatt az ügyvédek és a könyvelők nem nyújthatnak integrált jogi és számviteli tanácsadást adókérdésekben, illetve nem hozhatnak létre a szabadfoglalkozásúak „egyablakos” szolgáltatórészlegeket a vidéki régiókban. Egyes tulajdonosi szabályok, például a részvénytársasági forma tilalma, nehezíthetik a tőkéhez jutást is a szakmai szolgáltatások piacán, ami viszont gátolja az új piacralépést és a terjeszkedést.

Másrészt viszont hallunk olyan érvet, hogy a vállalati struktúrára és a tulajdonosi viszonyokra vonatkozó szabályokra azért lehet szükség, hogy biztosítsák a szolgáltatók személyes felelősségét és az ügyfelekkel szembeni helytállási kötelezettséget, és hogy elkerüljék az érdekütközéseket. Emellett azt is mondják, hogy e szabályokra a szolgáltatók függetlenségének biztosításához is szükség van. Ha a szakmai szolgáltató társaságok nem szakmabeliek tulajdonában vagy befolyása alatt állnának, ez alááshatná a szakmabeliek ítélőképességét és a szakmai értékek tiszteltetését.

A Bizottság véleménye szerint az üzleti struktúrára vonatkozó szabályok legkevésbé ott tűnnek indokolhatónak, ahol az ugyanazon szakma tagjai közötti együttműködést korlátozzák. Úgy gondolnánk, hogy az azonos szakma képviselői közötti együttműködés csekély valószínűséggel csökkenti a szakma függetlenségét és etikai színvonalát.

Hasonlóképpen, az üzleti struktúrára vonatkozó szabályok kevésbé tűnnek indokolhatónak az olyan szakmánál, ahol feltétlenül szükséges a szakma képviselőinek függetlenségét védeni. Például az építészek és mérnökök a legtöbb tagállamban hatékonyan működnek ilyen szabályok nélkül is. Ezért nem valószínű,

hogy az üzleti struktúrára vonatkozó szabályok elengedhetetlenek lennének a szolgáltatások fogyasztóinak védelmére.

II. FEJEZET

Az Európai Unió tevékenysége a szakmai kamarákra ill. szolgáltatókra vonatkozó szabályozások reformja terén

1. Az Európai Bizottság fellépése a szabadfoglalkozások területén fennálló versenyben

Az elsődleges mozgatórugó: a lisszaboni stratégia

A portugál elnökség kezdeményezésére 2000. márciusában „*Foglalkoztatás, gazdasági reform és szociális kohézió - úton egy európai alapú innováció és tudás felé*” címmel Lisszabonban összehívott csúcsértekezlet célja az volt, hogy bővüljön a foglalkoztatás az Európai Unión belül, valamint az EU gazdasága 2010-re a világ legdinamikusabban fejlődő gazdaságává váljon. A Lisszaboni Csúcs kijelölte és számszerűsítette azokat a célokat, amelyek tartásával középtávon dinamikus és fenntartható gazdasági növekedés biztosítható, a foglalkoztatás bővülésével és a szociális kohézió erősödésével egy időben.

A Lisszabonban részletesen megfogalmazott közösségi szándékok értelmében az Uniónak egyszerre három dologra kell összpontosítania: *a gondolatokra, a piacokra és az emberekre*. Az első szempont az oktatásra-képzésre, a kutatásokra, a tudományra fordított befektetések növelését jelenti. A piaci szempont az európai cégek versenyképességét, illetve a belső piac működését javító intézkedéseket jelenti. Ebbe a stratégiai célba illeszkedik a szakmai szolgáltatók piacán lévő verseny javítása. Az emberek szempontjából pedig alapvető cél az oktatás, a képzés és a foglalkoztatás összehangolt erősítése, s ennek részeként az új információs technológiák hasznosítása. Mindezen célok megvalósítása két politikai irányvonal jegyében történik, nevezetesen a tudásalapú gazdaságra való felkészülés érdekében

folytatni kell a gazdasági reformokat, illetve a humán erőforrás beruházás növelése révén erősíteni kell az európai szociális modellt.

1.2. A Bizottság első Közleménye – Jelentés a szakmai szolgáltatások terén tapasztalható versenyről; Brüsszel, 2004. február 9.

A közlemény megállapításai az EK versenyjog esetleges alkalmazását illetően

A szakmai önszabályozás vonatkozásában az EK Szerződés 81. cikkének (1) bekezdése szerint tilos *„minden olyan vállalatok közötti megállapodás, vállalati társulások döntése és összehangolt magatartás, amely alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és a közös piacon belüli versenyakadályozását vagy eltorzítását célozza, vagy ilyen hatást fejt ki”*.

Az állami szabályozás területén az EK Szerződés 10. cikkének (2) bekezdése szerint tilos a tagállamok minden olyan intézkedése, mely veszélyeztetné a szerződés céljainak megvalósítását. A 3. cikke (1) bekezdése (g) pontjával (mely a belső piacon a torzítatlan verseny rendszerének céljára vonatkozik), és a 81. cikkel együtt e rendelkezések megkövetelik, hogy a tagállamok ne vezessenek be, illetve ne tartsanak életben olyan intézkedéseket, akár törvényeket, jogszabályokat sem, melyek a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok hatását korlátozhatják.¹⁹

A Bizottság a közleményben nem vizsgálja az EK Sz 86. cikkének alkalmazását, mivel jelentős előrelépéseket lehet tenni egyéb mechanizmusokkal is. Szintúgy nem tér ki az EK Sz 82. cikkének vagy a Fúziós Rendeletnek²⁰ az esetleges alkalmazására.

A Közleményben a Bizottság az EK versenyszabályainak alkalmazhatóságát vizsgálja azokra az esetekre, ahol a szabadfoglalkozásokra vonatkozó szabályozások alapján megállapítható a felelősség. A szakmai szolgáltatók szektorában találhatunk versenykorlátozó szabályokat a szakmai szervezetek által elfogadott szabályok, illetve a közhatóságok által bevezetett jogszabályok vagy szabályozási eszközök

¹⁹ Ld.: A Bizottság közleménye - Jelentés a szakmai szolgáltatások terén tapasztalható versenyről, Brüsszel, 2004. február 9. 3. pont

²⁰ A Tanács 4064/64 (EGK) számú Rendelete, HL L395, 1989.12.30.; 2004 május 1-től helyébe lépett a Tanács 2004. január 20-I, 179/2004 (EK) számú rendelete a vállalkozások koncentrációjának ellenőrzéséről, HL L24, 2004.01.29

között, ezért különbséget kell tenni a *szakma gyakorlóit és azok szakmai szervezeteit* 81. cikk szerinti felelőssége között és a *tagállamok* 3. cikk (1) g) pontja, 10. és 81. cikk szerinti felelőssége között. Így tehát a Bizottság külön-külön tárgyalja a fent említett eseteket, a gazdag esetjogot alapul véve.

A szakma képviselőinek felelőssége a Bizottsági közlemény szerint

Az EK Sz 81. cikke a vállalatokra vonatkozik. Ennek fényében a Bizottság a közleményben fontosnak tartja meghatározni a *vállalat versenyjogi fogalmát*, így hivatkozik a Bíróság által kialakított esetjogra, ahol a vállalat fogalmába beletartozik minden gazdasági tevékenységet folytató entitás, függetlenül annak jogállásától és finanszírozásának módjától.²¹ A CNSD ügyben a Bíróság kifejti, hogy minden olyan tevékenység gazdasági tevékenység, melynek keretében egy adott piacon árukat szállítanak vagy szolgáltatásokat, nyújtanak. Ez alól kivétel azonban, ha az állam végez el olyan tevékenységet, melyet a piac nem képes nyújtani; illetve közhatalom gyakorlásáról van szó.²² Egy adott entitás foglalkozhat részben gazdasági tevékenységgel, és részben gyakorolhat közhatalmat; és ilyenkor meg kell tudni különböztetni, hogy milyen jellegű tevékenységet folytat és amennyiben gazdasági tevékenységet folytat, annyiban vonatkoznak rá a versenyszabályok. Fontos továbbá, hogy az alkalmazottak nem minősülnek vállalatnak.²³

Ezekből is következik, hogy a szellemi szabadfoglalkozást űzők, ha nem alkalmazottak, gazdasági tevékenységet folytatnak, mivel piacon, ellenszolgáltatás fejében nyújtanak szolgáltatást²⁴. A fentiek alapján látható, hogy a Bíróság a szakma képviselőit 'vállalkozások' fogalma alá sorolja a 81. cikk alkalmazhatósága szempontjából.

Ezek után felmerül a kérdés, hogy a szakmai szolgáltatók szervezeteik által történő önszabályozása miként értelmezhető az európai versenyjog szemszögéből. A Bizottság az *Wouters* ügyre hivatkozva kifejti, hogy a 81. cikk alkalmazásában egy

²¹ C-41/90. sz. ügy, *Höfner és Elser* [1991] ECR I – 1997, 21. paragrafus, és *Wouters* ügy C-309/99 sz. ítélete [2002] ECR I-01577. o. 46. paragrafus

²² C-364/92 ügy, *Eurocontrol*, [1994] ECR I -0043 30. paragrafus, és C-343/95 ügy, *Cali e Figli* 1997 ECR I -1547. 22-23. paragrafus

²³ Jacobs főügyész véleménye a C-180/98 és C-184/98 ügyben, valamint az ítélet a C-22/98 ügyben, *Becu* [1999] ECR I -4449

²⁴ Sőt, a *Wouters* ügyben, [ld.: 21. lábjegyzet], 48. paragrafus, a Bíróság megerősítette, hogy az ügyvédek díj ellenében, jogi tanácsadás és az ügyfelek jogi eljárásokban történő képviselete formájában szolgáltatást nyújtanak.

szakmai testület vállalatok társulásaként jár el akkor, amikor a szakma tagjainak gazdasági viselkedését szabályozza.²⁵ Nem számít az sem, - szintén a Wouters ügyre történő hivatkozás szerint-, hogy egyes szakmai szervezetek közjogi státusszal rendelkeznek²⁶, illetve bizonyos közérdekű feladatokat látnak el²⁷, vagy azt állítják, hogy a köz érdekében járnak el.²⁸ Egy a magatartást szabályozó szakmai szervezet azonban nem vállalati társulás akkor, ha többségében közhatóságok képviselőiből áll, és előre meghatározott közérdekű szempontokat kell figyelembe vennie.

A versenykorlátozásnak minősített önszabályozások esetében a Bizottság korábban már több ízben fellépett, így elmarasztalta a szabott árakat az olasz vámügyintézők²⁹ és a spanyol ipari ingatlanközvetítők³⁰ esetében.

Az EK versenyjog alkalmazásának feltétele a tagállamok közötti kereskedelmi érintettség megállapítása. A Wouters és az Arduino esetek nyomán a Bizottság megerősíti, hogy a szakmai szabályozások akkor alkalmasak a tagállamok közötti kereskedelem jelentős befolyásolására, ha az adott szabályozás egy egész országra kiterjed.³¹

A “Wouters kivétel”

A Bíróság 2002. február 19-i J.C.J. Wouters, J. W. Savelbergh és Price Waterhouse Belastingadviseurs kontra Alemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten (beavatkozó: Raad van de Balies van de Europese Gemeenschap) ügyben³² előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélete mérföldkő az EK versenyjogának alkalmazásának alakulásában.

Az alapeljárás tárgya egy holland ügyvédi kamarai szabályozás (továbbiakban: SWV), amely tiltja az együttműködést az ügyvédek és a könyvvizsgálók között. Az alapügyben eljáró holland bíróság számos előzetes kérdést tett fel az EK Bíróságnak, arra vonatkozóan, hogy egy ilyen kamarai

²⁵ *Wouters* ügy, [ld.: 21.lábjegyzet], 64. paragrafus

²⁶ *Wouters* ügy, C-309/99 sz. ítélete [2002] ECR I-01577. o., 65. és 66. paragrafus

²⁷ Léger főügyész véleménye, *Arduino* ügy C-35/99, [2002] ECR-01529, 56. paragrafus

²⁸ Jacobs főügyész véleménye az *Albany* ügyben C-67/96 [1999] ECR I. - 5863

²⁹ Ld: 34. lábjegyzetCNSD

³⁰ A Bizottság 1995. 01. 30-i döntése, 95/188/EK (HL L 12 , 02.06.1995) az EK Szerződés 85. cikke alapján indult eljárásban (IV/33.686 - Coapi), 37. o.

³¹ *Wouters*, [ld.: 21.lábjegyzet], 95. paragrafus és *Arduino* [ld.:28 lábjegyzet], 33. paragrafus

³² C-309/99 sz. ítélete [2002] ECR I-01577. o.

szabályozás nem ellentétes-e az EKSz rendelkezéseivel. Elsősorban versenyjogi szabályokba ütközés kérdésessége merült föl.

Az előzetes döntéshozatali eljárásban a Bíróság álláspontjában kifejti, hogy az ügyvédek gazdasági tevékenységet végeznek, ezért vállalkozásnak minősülnek az EKSz –akkor még- 85., 86., és 90. cikkei értelmében. Az ügyvédek ellenszolgáltatás fejében jogi szolgáltatásokat nyújtanak, így véleményeznek, szerződéseket készítenek, bíróságokon képviselnek, védelemmel látnak el, ugyanakkor vállalják is e tevékenységek végzésének pénzügyi kockázatait. Amikor egy tagállami ügyvédi kamara olyan szabályozást hoz, amely az ügyvédek, és más szakmai szolgáltatók közötti együttműködésre vonatkozik, akkor az a szakmai önszabályozó szerveként jelenik meg, amely tevékenység így gazdasági tevékenységnek minősül. Azon tények, hogy a kamara döntéshozó szerveit kizárólag a szakmai tagjai által választott ügyvédek irányítják, valamint, hogy a kamara nincs kötve a közérdek követelményeinek betartásához, arra engednek következtetni, hogy egy ilyen önszabályozásra jogosult szakmai szerv nem mentesülhet az EKSz 85. cikkének hatálya alól. Jelentősséggel bír, hogy a szóban forgó szabályozás kapcsolódik a gazdasági szférához, valamint, hogy a kamarát egy közjogi törvény ruházta fel szabályozási jogkörrel. Az EKSz 85. cikke a vállalkozások közötti megállapodásokra és vállalkozások társulásainak döntéseire vonatkozik, alkalmazásakor nem jön számításba az a jogi keret, és a jogi keret nemzeti minősítése, amelyben az ilyen megállapodásokat megkötik, vagy a döntést meghozzák.

Mindebből következik, hogy egy olyan szabályozás, amely a kamarai ügyvédek, és más szakmai szolgáltatók közötti együttműködésre vonatkozik, - amilyen a Holland Ügyvédi Kamara által alkotott SWV is - vállalkozások társulása által hozott döntésnek minősül az EKSz 85. cikkének (1) bekezdése értelmében.

A vizsgált tagállami kamarai szabályozás által megfogalmazott tilalom, amely tiltja az ügyvédek és a könyvvizsgálók szorosabb együttműködését, korlátozza a termelést és a műszaki fejlesztést az EKSz 85. cikkének (1) bekezdés b) pontja szerint. Jóllehet nem minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vagy vállalkozások társulásai által hozott döntés ütközik az EKSz 85. cikkének (1) bekezdésében foglalt tilalomba, amelyik a résztvevő felek vagy valamelyik részvevő fél szabad piaci magatartását korlátozza. E szabály konkrét esetben történő alkalmazásakor elsősorban arra kell tekintettel lenni, hogy milyen az a globális

háttér, amelyben a vállalkozások társulása a döntést meghozza, vagy amelyben ez a döntés a hatását kifejti. Így különösen azt kell megvizsgálni, hogy melyek a döntésnek a céljai. Ezek a célok a jelen esetben a szervezeti viszonyok, a végzettség, a szakmai etika, a felügyelet és a felelősség szabályozásának szükségességével kapcsolatosak. Ezek szükségesek, hogy biztosítva legyenek a szükséges garanciák a szakma integritására valamint a szakmai gyakorlatra vonatkozóan, a jogi szolgáltatások végső fogyasztói számára, valamint a megfelelő jogi igazgatás érdekében. Ezután elemezni kell, hogy a célok eléréséhez feltétlenül kapcsolódnak-e a döntésből következő versenyellenes hatások. Ehhez pedig meg kell vizsgálni, hogy az érintett tagállamban milyen jogi szabályozás vonatkozik egyfelől az ügyvédekre és a tagállam összes ügyvédjét magába foglaló Kamarára, másfelől pedig a könyvvizsgálókra.

A fentiekből kifolyóan egy olyan szabályozás, amely az ügyvédek, és más szakmai szolgáltatók közötti együttműködésre vonatkozik, mint amilyen a Holland Ügyvédi Kamara által alkotott SWV, nem ütközik az EKSz 85. cikkének (1) bekezdésébe, mert a Kamara ésszerűen feltételezhette azt, hogy a kérdéses szabály versenykorlátozó hatásai ellenére szükséges az ügyvédi szakma helyes gyakorlásának biztosításához Hollandiában.

Mivel a kamara saját maga nem lát el gazdasági tevékenységet, ezért nem tekinthető vállalkozásnak az EKSz 86. cikke szerint. Másfelől a vállalkozások csoportosulásainak sem tekinthető, mivel a tagállamban bejegyzett ügyvédek között nincs olyan kapcsolat, amely lehetővé tenné számukra az olyan piaci magatartást, amelynek hatására csökkenne a köztük fennálló verseny. Az ügyvédek nagy száma, illetve a köztük fennálló verseny miatt, valamint ez egymás közti szerkezeti kapcsolatok hiányában, az ügyvédek között fennálló közös erőfölényről nem beszélhetünk az EKSz 86. cikke értelmében.

Így tehát az ítélet Közlemény szerint összefoglalása alapján a vállalatok megállapodása, vagy vállalati társulások azon döntése, amely korlátozza a versenyt, nem szükségszerűen ütközik a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdésébe. Ebben az ügyben nem sértették meg a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését, mivel a szóban forgó szakmai szabályozás, a benne rejlő versenykorlátozó hatás ellenére, szükséges volt ahhoz, hogy a szakmát az adott tagállamban bevezetett rendszerben megfelelően

lehessen gyakorolni.³³ A Bíróság ítéletét befolyásoló legfőbb tényezők, először is tehát, hogy figyelembe kell venni az általános kontextust, melyben a vállalati társulás döntése megszületett vagy annak hatásai megnyilvánulnak. Konkrétabban, figyelembe kell venni a szervezettel, képzettséggel, szakmai etikával, felügyelettel és felelősséggel kapcsolatos szabályok szükségességével összefüggésben kitűzött célokat, hogy biztosítani lehessen a szakmai integritást és tapasztalatokat a szakmai szolgáltatások végső felhasználói és egy konkrét közérdekű cél számára. Azután, figyelembe kell venni, hogy a versenykorlátozó következményes hatások elengedhetetlenek-e e célok eléréséhez, tehát szükségesek-e annak biztosítására, hogy a szakmát az adott tagállamban bevezetett rendszerben megfelelően műveljék. Valamint, a versenykorlátozó hatások nem haladhatják meg azt a mértéket, amelyre szükség van a szakma megfelelő gyakorlásának biztosításához (arányossági kritérium).

Állami kötelezés, mint védekezés

A versenykorlátozó szabályok hatálya alól történő mentesség másik lehetősége az, hogy a vállalatokon nem lehet számon kérni a 81. cikk betartását akkor, ha az állam közhatalmi intézkedései kötelezik őket a versenykorlátozó magatartásra. Ilyenkor a vállalatok nem vonhatók felelősségre az EK 91. cikk megsértése miatt.³⁴

Ez az állami kötelezéssel való védekezés csak ott működik, ahol az állam megkövetel bizonyos magatartást. Tehát ha a nemzeti jog csupán megengedi, bátorítja, vagy megkönnyíti, hogy a vállalatok autonóm versenykorlátozó magatartást folytassanak, akkor nem működhet az állami kötelezés, mint védekezés.³⁵

Továbbá, még ha az állam kötelezi is a vállalatokat versenykorlátozó magatartásra, ha a vállalat legalább részben képes önmaga korlátozni a versenyt – például azért, mert bizonyos fokú szabadsága van a nemzeti jogszabály végrehajtásában³⁶ - mind a vállalatok, mind az állam felelősségre vonhatók. Sőt, az az állami jogszabály, amely a gazdaság szereplőit versenykorlátozó magatartásra

³³ *Wouters*, [ld.: 21. lábjegyzet], 110. paragrafus

³⁴ C-198/01, *Conorzio Industrie Fiammiferi (CIF) ügy* [2003] ECR I- OOOO. 51. paragrafus

³⁵ 42. T-191/98, T-212/98 to T-214/98. egyesített ügyek, *Atlantic Container Line kontra Bizottság* [2003] ECR II-0000

³⁶ *CNSD ügy* [ld.: 22. lábjegyzet], 71-72. paragrafus

kötelezi, maga is az EK Szerződésbe, annak is a 3. cikk (1) bekezdés (g) pontjába, 10. cikk (2) bekezdésébe és a 81/82. cikkekre ütközhet (ld. alább).

A közelmúltban, a Consorzio Industrie Fiammiferi (továbbiakban: CIF) ügyben hozott ítéletében az Európai Bíróság úgy határozott, hogy ahol a vállalkozások a 81. cikkének (1) bekezdésébe ütköző magatartást folytatnak, és ezt a magatartást olyan állami szabályok teszik közteljesítővé vagy lehetővé, melyek maguk a 3. cikk (1) bekezdés (g) pontba, a 10 cikkének (2) bekezdésébe vagy a 81/82. cikkbe ütköznek, a nemzeti versenyhatóság kötelessége, hogy érvénytelenítse ezeket az állami szabályokat, és érvényre juttassa a 81. cikket. Ebből az ítéletből következik, hogy amikor egy nemzeti versenyhatóság nemzeti jogszabály alkalmazásának megszüntetésére vonatkozó döntése jogerőre emelkedik, akkor a továbbiakban nem lehet az állami kényszerrel védekezni.³⁷ Addig, amíg a jogszabály nem-alkalmazásáról szóló döntés megszületik, lehet védekezni az állami kényszer érvével, és a vállalatok immunitást élveznek a bíróságok alól, valamint a kártérítési igényekkel szemben.³⁸

Továbbá lehetnek olyan szabályok, melyek a 81. cikkének (1) bekezdése alá tartoznak, és nem esnek a „Wouters kivétel” alá, de mégis mentesítést kapnak a 81. cikkének (3) bekezdés alapján, ha az ott meghatározott feltételeknek eleget tesznek.

Lehetséges jogérvényesítési lépések

A Bizottság elemzése szerint, ha egy szakmai szövetség által hozott szabályozás a 81. cikkbe ütközik, a Bizottság kötelezheti az illető szövetséget, hogy hagyjon fel a jogsértéssel valamint bírságot róhat ki. A nemzeti versenyhatóságok hasonló adminisztratív jogérvényesítési hatáskörrel rendelkeznek.

Ha a vállalkozások a 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző magatartást folytatnak és ezt a magatartást olyan állami jogszabályok teszik közteljesítővé, melyek maguk is az EK Sz 3. cikke (1) bekezdésének (g) pontjába, a 10 cikk (2) bekezdésébe vagy a 81. illetve 82. cikkekre ütköznek, a közelmúltban hozott CIF ítéletből következően a nemzeti versenyhatóság kötelessége, hogy „megszüntesse” a nemzeti jogszabály alkalmazását és érvényt szerezzen a 81. cikknek. Ebben az esetben a jogbiztonság érdekében a vállalkozások korábbi magatartásuk miatt nem büntethetők (sem

³⁷ *CIF ügy*, [ld.: 35. lábjegyzet], 55. paragrafus

³⁸ *CIF ügy*, [ld.: 35. lábjegyzet], 54. paragrafus

büntető-, sem közigazgatási eljárásban). Azonban ami a jövődő magatartást illeti, a nemzeti versenyhatóság kötelezheti a vállalkozásokat, hogy hagyjanak fel az érintett magatartással, és bírságot róhat ki rájuk, ha a nemzeti jogszabály eltörléséről hozott döntést követően is folytatják a magatartást.

A közvetlenül hatályos 81. cikk megsértése a nemzeti bíróságok előtt is következményekkel járhat. Először, akiket megkárosítanak a 81. cikkbe ütköző szakmai szabályok, kérhetik azok bírói megsemmisítését illetve kártérítésért perelhetnek. Ahol a 81. cikkbe ütköző magatartást nemzeti jogszabály tette kötelezővé, amely önmaga is a 3. cikk (1) bekezdés (g) pontjába, a 10 cikk (2) bekezdésébe vagy a 81. vagy 82. cikkebe ütközik, ott a jogbiztonság érdekében az adott magatartás tekintetében nem ítéltető meg kártérítés a versenykorlátozó nemzeti jogszabály eltörlését megelőző időszakra. Másodszor, a Szerződés 81. cikk (2) bekezdése szerint a vállalkozások bármely, a 81. cikk alapján tiltott döntése vagy megállapodása semmis. Tehát a 81. cikkbe ütköző szakmai szabályok semmisségére lehet hivatkozni védekezésképpen, ha eljárás indulna e szabályok érvényesítésére.

A tagállamok felelőssége

A Bizottság megközelítése szerint tehát a vállalkozások felelősségén túl a tagállamok felelőssége is felmerül az EK versenyjogi gyakorlatában. Érvelése szerint, bár a 81. cikk önmagában kizárólag a vállalkozások magatartásával foglalkozik - nem pedig a tagállamok által hozott törvényekkel és jogszabályokkal - a Szerződés 10. cikke (2) bekezdésével és 3. cikke (1) bekezdésének (g) pontjával együtt olvasva a 81. cikk *„kötelezi a tagállamokat, hogy ne hozzanak, vagy tartsanak érvényben olyan intézkedéseket, még jogszabályi vagy szabályozási jellegűeket sem, melyek megátolnák a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok érvényesülését”*.³⁹

Ezen az alapon a Bíróság többször kifejtette, hogy ha egy tagállam kötelezővé teszi vagy pártolja a 81. cikkbe ütköző megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartások bevezetését, vagy erősíti azok hatását, vagy saját szabályait úgy fosztja meg jogszabályi jellegüktől, hogy a magángazdaság szereplőire ruhazza a gazdasági

³⁹ *Arduino ügy* [ld.: 28. lábjegyzet] 34. paragrafus

szférát érintő döntések meghozatalának felelősségét, akkor a 3. cikk (1) bekezdés(g) pontja és a 81. cikk alapján felelősségre vonható.⁴⁰

Az Arduino ügyben hozott ítélet azt jelzi, hogy az állam olyan intézkedései, melyek magánszereplőkhöz delegálják a szabályozási hatásköröket, megtámadhatók a 3. cikk (1) bekezdés (g) pontja, a 10 cikk (2) bekezdése és a 81. cikk alapján, kivéve, ha az állami hatóságok mondják ki a végső szót, és tényleges ellenőrzést gyakorolnak a végrehajtás felett. Az Arduino ügyben a szakmai szervezet részvétele a díjmegállapításban arra korlátozódott, hogy egy díjtáblázat-tervezetre tettek javaslatot, és az illetékes miniszter módosíthatta a díjakat, ezért nem történt kétségbe vonható hatáskörátadás a magánszereplők felé. A Bizottság véleménye szerint az olyan állami intézkedések, melyek szabályozási hatáskört ruháznak át, és nem határozzák meg egyértelműen a szabályozó által követendő közérdekű célokat, illetve melyek által az állam ténylegesen lemond arról, hogy a végső döntést meghozza, vagy hogy a végrehajtást ellenőrizze, megtámadhatók e szabályok alapján. A fenti elvek alapján a Bizottság álláspontja, hogy a következő szabályozási formák megtámadhatók az EKSz. 3. cikke (1) bekezdésének (g) pontja és a 81. és 82. cikkek alapján:

- “az automatikus jóváhagyások”, köztük az egyszerű megfelelési ellenőrzés és a hallgatólagos beleegyezés, melyeket a tagállamok a megállapodásokhoz vagy döntésekhez megadnak, ha a hatályos jogszabályi eljárások nem biztosítanak garanciákat illetve konzultációs hatáskört;
- olyan gyakorlatok, ahol a tagállam hatóságai a szakmai testületek javaslatait csupán elvethetik vagy jóváhagyhatják, de tartalmukat nem módosíthatják, illetve saját döntést nem hozhatnak helyettük;.
- célszerűnek tűnik egy arányossági kritérium alkalmazása annak eldöntésére, hogy egy versenykorlátozó szakmai szabályzat valójában mennyiben szolgál közérdeket. E célból hasznos lenne, ha minden szabályban kifejezetten megjelölnék a célkitűzést, és indokolnák, hogy a választott szabályozási intézkedés miért a legkevésbé versenykorlátozó mechanizmus a megjelölt cél elérésére.

⁴⁰ *Arduino* [ld.: 28. lábjegyzet] 34-35. paragrafus

- Ahol az állam a 3. cikk (1) bekezdés (g) pontjával, a 10 és 81. cikkel ellentétes intézkedéseket hoz vagy tart hatályban, a Bizottság és más tagállamok a jogsértés miatt eljárást indíthatnak a 226. és 227. cikkek alapján. Továbbá, a közösségi jog elsődlegessége értelmében a nemzeti bíróságok és nemzeti közigazgatási szervek kötelessége, hogy az Állam szabályozását a közösségi rendelkezések fényében értelmezzék, és szükség esetén visszavonják a Szerződéssel ütköző állami rendelkezéseket. A fentebb idézett CIF ítélet szerint az utóbbi kötelesség azokban az esetekben is fennáll, ahol a nemzeti versenyhatóságok olyan vállalatok magatartását vizsgálják, melyeket állami jogszabály kötelez a vizsgált magatartásra. Végül, a szóban forgó állami szabályok által hátrányosan érintett személyek kártérítést követelhetnek a Tagállamtól a közösségi jog megsértése miatt.

1.3. A Bizottság közleménye: Szakmai szolgáltatók- további reformlehetőségek⁴¹ - Brüsszel 2005 szeptember 5.

A Bizottság második Közleménye összefoglalja a szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályok modernizálásának 2005. szeptember 9-éig lezajlott folyamatát. A Közlemény fontos eleme a „közérdek” pontosabb meghatározására, amely alapján a szakmai szervezetek által hozott szabályozások mentesítését jobban meg lehet határozni. A Közlemény megismétli a szakmai szolgáltatásokra vonatkozó szabályozások indokait, mint az információs aszimmetriát, az extern hatások fogalmát, valamint a közjavakat. Hangsúlyozza, hogy e tényezők nem egyformán érintik a szakmai szolgáltatások összes igénybevevőjét. Ezt figyelembe véve a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy hasznos lenne tovább finomítani és elmélyíteni a szakmai szolgáltatásokra vonatkozó gazdasági elemzést, és különösen nagyobb figyelmet fordítani arra, hogy mit értenek közérdek alatt a különböző piacokon. Ez megkönnyítené az összes szakmai szolgáltatás esetében a kereslet és a kínálat közötti kölcsönhatás jobb megértését, és elősegítené a hatályos szabályozások felülvizsgálatához szükséges keret felállítását.

⁴¹ A szakmai szolgáltatások terén fennálló versenyről szóló jelentés nyomán követéséről: www.europa.eu.int/comm/competition/lieral_profession/sec200564_hu.pdf Brüsszel, 2005.09.05

A Bizottság lefolytatott egy elemelmezés, melynek legfőbb következtetése abban áll, hogy az egyszeri felhasználó, aki általában egyedi fogyasztó, illetve háztartás, bizonyos gondosan mérlegelt, célirányos védelemre szorul. Másrészt, a szakmai szolgáltatások legfőbb felhasználói – vállalkozások, illetve a közszektor – nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben szorulnak szabályozási védelemre, hiszen nekik inkább módjukban áll kiválasztani az igényeiknek leginkább megfelelő szolgáltatásnyújtót. Ezen túlmenően a jelenlegi szabályozások kevés szabad teret hagynak az új, innovatív és keresetorientált szolgáltatások számára, ami viszont költségekkel járhat a vállalkozások számára.

A nemzeti versenyhatóságok és a nemzeti bíróságok a kartelljogi szabályok modernizálásának eredményeként teljes egészében alkalmazhatják az EKSz 81. cikkét, vagyis határozatot hozhatnak arról, hogy fennáll-e a 81. cikk (1) bekezdése szerinti korlátozás, és hogy teljesültek-e a 81. cikk (3) bekezdésben meghatározott feltételek, ennek megfelelően határozhatnak úgy, hogy nem alkalmazzák a tilalmat. Ezen túlmenően a nemzeti versenyhatóságok és a nemzeti bíróságok közvetlenül alkalmazhatják az EKSz 82. cikkét.

Az Európai Bíróság a CIF-ítéletben arról határozott, hogy amennyiben vállalkozások a 81. cikk (1) bekezdésében ellentétes magatartást folytatnak, és amennyiben e magatartást állami intézkedések előírják vagy megkönnyítik, a nemzeti versenyhatóságok kötelessége nem alkalmazni ezen állami intézkedéseket, valamint érvényre juttatni a 81. és 82. cikket.

A nemzeti bíróságok előtti magánszemély általi jogérvényesítés nemcsak a 81. és 82. cikk alapján történhet, vállalkozásokkal és vállalkozások társulásaival szemben, hanem a tagállamokkal szemben is a 86. cikk (1) bekezdése értelmében és a 82. és 81. cikkel összefüggésben vagy a 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja és a 10. cikk (2) bekezdése értelmében a 81. és 82. cikkel összefüggésben.

A Bizottság legfőbb következtetésként megállapítja, hogy jelentős előnyök keletkeznének a gazdaság és a fogyasztók számára, amennyiben a tagállamok többsége az ágazaton belül mihamarabb végrehajtaná a rendszeres versenyszerkentő reformokat. A gyakorlatban ez azzal járna, hogy a tagállamok a reformfolyamat előmozdítása értelmében nemzeti szinten átvennék az e munkával járó politika szerepvállalást.

III. FEJEZET

A Gazdasági Versenyhivatal eljárásai a szakmai kamarák ellen

1. Önszabályozás Magyarországon

Magyarországon jogszabályi felhatalmazás alapján, közfeladatok ellátására, valamint közérdekű tevékenység folytatására, köztestületi formában gazdasági és szakmai kamarák alakulnak. A köztestület a Polgári Törvénykönyv 65. § (1) alapján „önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezet, amelynek létrehozását törvény rendeli el. A köztestület a tagsághoz illetve a tagság által végzett tevékenységhez kapcsolódó közfeladatokat lát el. A köztestület jogi személy.” A kamarák nyilvántartott tagsággal és az önkormányzatiság elve alapján szerveződött testületekkel rendelkeznek. Attól függően, hogy az ellátott közfeladat mennyiben indokolja, megkülönböztetünk kötelező és nem kötelező, önkéntes alapon szerveződő kamarákat. Alapvetően a gazdasági kamarák önkéntesen, a szakmai kamarák pedig kötelezően szerveződnek. Törvényi rendelkezés alapján egyes közfeladatokat kizárólag kamarai formában lehet ellátni, és bizonyos tevékenységek csak kamarai tagság alapján folytathatók.

A gazdasági kamarákat a gazdálkodó szervezetek, mint gazdasági társaságok, egyéni vállalkozók, közhasznú társaságok, egyesülések hozzák létre. A gazdálkodó szervezet tagjai a tagsággal járó jogokat és kötelezettségeket önkéntesen vállalják, céljuk pedig a gazdasági fejlődés előmozdítása, a tisztességes piaci magatartás és a közös érdekek érvényesítése. Gazdasági kamara kizárólag a Kereskedelmi és Iparkamara valamint az Agrárkamara keretében szerveződhet.

Hazánkban jelenleg mintegy 15 szakmai kamara működik, így egyrészt a hagyományos értelemben vett szellemi szabadfoglalkozásúak (pl. orvosok, gyógyszerészek, könyvvizsgálók, igazságügyi szakértők, stb.), valamint egyéb, hasonló közjogi státuszt elnyerő szakmák rendelkeznek kamarákkal.⁴²

A szakmai kamarák közös jellemzői, hogy a kamarai önkormányzatok lehetővé teszik, hogy a különböző szakmákhoz tartozók közvetlenül és a maguk által

⁴² Ilyenek például: vadászok, növényvédő mérnökök, magánnyomozók stb.

választott testületei, tisztségviselői útján demokratikusan, önállóan intézzék szakmai ügyeiket, meghatározzák és a közérdekkel összhangban képviseljék szakmai, etikai, gazdasági és szociális érdekeiket.

A szakmai kamarák által képviselt, diplomához kötött tevékenység csak akkor folytatható, ha az adott diplomával rendelkező személy tagja a szakmai kamarának. A kötelező tagság alól azonban vannak kivételek, például az Ügyvédi Kamara esetében az alkalmazott ügyvéd⁴³, ügyvédjelölt⁴⁴ illetve a külföldi jogi tanácsadó⁴⁵.

Az Ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 13. § (1) bekezdése szerint ügyvédi tevékenységet - az alkalmazott ügyvéd kivételével - az végezhet, aki a kamara tagja, és az ügyvédi esküt letette. A 37. § szerint pedig fegyelmi vétséget követ el az az ügyvéd,

- a) aki az ügyvédi tevékenység gyakorlásából eredő, jogszabályban, illetve az etikai szabályzatban meghatározott köteletségét vétkeesen megszegi, vagy
- b) akinek az ügyvédi tevékenységen kívüli vétkes magatartása az ügyvédi kar tekintélyét csorbítja.

Ezek alapján elmondható, hogy a Magyar Ügyvédi Kamara esetlegesen versenykorlátozó Etikai Szabályzatának be nem tartása fegyelmi vétséget jelent. A 38. §. alapján a fegyelmi vétséget elkövető ügyvéddel szemben kiszabható büntetés a megrovás, pénzbírság, illetve a Kamarából történő kizárás szankcióját vonhatja maga után.

2. A Gazdasági Versenyhivatal

2.1. GVH státusa

A Gazdasági Versenyhivatal országos hatáskörű, költségvetési szerv, amely örökdik a versenytörvény betartásán és a versenytörvényben (1996: LVII. tc., Tptv.),

⁴³ Az Ügyvédekről szóló 1998. évi 11. tv 84. § (1) alapján alkalmazott ügyvéd az, aki az ügyvédi tevékenységét ügyvéddel, illetve ügyvédi irodával létrejött munkaviszony alapján végzi.

⁴⁴ Ld.: Ugyanazon törvény 95. § (1) alapján ügyvédjelölt az, aki a külön jogszabályban meghatározott jogi szakvizsga letételéhez szükséges joggyakorlati idejét tölti.

⁴⁵ Ld.: Ugyanazon törvény 90. § (1) Külföldi jogi tanácsadó az, aki a [92. §](#) (1) bekezdésében meghatározott jogi tevékenységét magyar ügyvéddel, illetve ügyvédi irodával kötött együttműködési szerződés alapján végzi.

továbbá az árak megállapításáról szóló, valamint a gazdasági reklámtevékenységről szóló törvényben meghatározott versenyfelügyeleti feladatokat látja el. Kivételt képeznek a bíróság jogkörébe tartozó versenyfelügyeleti feladatok, így pl. a hírnévrontás, az üzleti titok megsértése, a bojkott felhívás, a szolgálai utánzás. A GVH az EU tagállamok közötti kereskedelmet érintő ügyekben a közösségi versenyszabályokat⁴⁶ alkalmazza.

A GVH a kormányzati versenypolitikával és a kormány versenyre ható döntéseivel kapcsolatban szakmai véleményt ad, illetve javaslatokat tesz, és általában képviseli a versenyhez fűződő közérdeket a versenyfelügyeleti eljáráson kívüli fórumokon is. Aktívan támogatja a versenykultúra fejlődését Magyarországon.

A Gazdasági Versenyhivatal a Kormánytól függetlenül (nincs alárendelve a Kormánynak), de az Országgyűlés ellenőrzése mellett működik, ami abban nyilvánul meg, hogy az elnöknek évente be kell számolnia a Hivatal tevékenységéről az Országgyűlésnek, illetve külön felkérés alapján az Országgyűlés megfelelő bizottságának. A Hivatal függetlenségét erősíti, hogy számára feladatot csak törvény írhat elő (ez a GVH jogalkalmazói feladatához fűződő közérdek miatt elengedhetetlen).

2.2. A versenyfelügyeleti eljárás:

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) határozza meg a versenyjogilag tilalmazott gazdasági, piaci magatartásokat, és a törvény megszegése esetén alkalmazandó eljárást, ill. az eljáró szerveket.

A versenyfelügyeleti ügyekben a GVH vagy a bíróság járhat el. A GVH sajátos rendszerben működő közigazgatási szerv, így a Tptv. rendelkezésein kívül eljárására alkalmazni kell az államigazgatási eljárás szabályait is, így a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) rendelkezései is irányadóak. A versenyfelügyeleti eljárás meghatározott specifikumokkal rendelkező („hibrid”) közigazgatási eljárás, hiszen magán viseli

⁴⁶ A csatlakozást követően a Gazdasági Versenyhivatal az EU tagállamok közötti kereskedelmet érintő ügyekben köteles a közösségi versenyszabályokat - az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EKSz) 81. és 82. cikkét, továbbá a vonatkozó másodlagos jogot - alkalmazni. A jogalkalmazás során a GVH részére irányadóak a kapcsolódó közösségi közlemények, továbbá a közösségi esetjog, azaz a korábbi ügyekben hozott bizottsági határozatok és az Elsőfokú Bíróság, valamint az Európai Bíróság ítéletei.

egyrészt a közigazgatási eljárás általános szabályait, illetve ettől el is tér olykor, másrészt pedig a polgári peres eljárás mintájára szabályoz egyes kérdéseket.

A Gazdasági Versenyhivatal versenyjogi kontrollja ezen túl kiterjed a jogalkotási folyamatokra, így az egyes szabályozó hatóságok által előterjesztett jogszabályok mérlegelésére is, s ezek véleményezése során számos versenypolitikai észrevételt tesz az egyes javaslatok indokoltsága tárgyában. A GVH 2005. évi Országgyűlési Beszámolójából⁴⁷ kiderül, hogy a Hivatal egyik kiemelt éves célkitűzése keretében áttekintette a szellemi szabadfoglalkozásúak szakmai kamaráinak szabályozási jogosultságait gyakorlati versenyjogi szempontból, melynek célja az egységes versenykorlátozó rendelkezések feltárására és kiiktatására irányult. Ennek keretében önszabályozási gyakorlatuk értékelésére, kétoldalú megbeszélésére is sor került több kamara képviselőivel. Az áttekintés és megbeszélések tapasztalatai alapján egyes kamarák részéről önkéntes változtatásra került sor, vagy ez várható a közeljövőben (mérnök, gyógyszerész, orvos). Más kamarák esetén versenyfelügyeleti eljárásra volt szükség (ügyvéd, könyvvizsgáló), míg bizonyos esetekben a versenypártolás mutatkozott célravezetőnek. A beszámoló kitér a munka további lehetőségeire, melynek keretében a szabályozó hatósággal folytatott párbeszédnek nyomán elő lehet készíteni a már közérdekkel alá nem támasztható, versenyjogilag kifogásolható szabályozások leépítését.

2. 3. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (továbbiakban: Tpv.) alkalmazási köre; a Tpv. 1. §-ának hatálya

A Tpv. hatálya⁴⁸ kiterjed a természetes és a jogi személyeknek, valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak – ide értve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét is a VI. fejezetben szabályozott magatartások kivételével – (továbbiakban az előzőek együtt: vállalkozás) a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartására, kivéve ha törvény eltérően rendelkezik.

⁴⁷ J/15947 Beszámoló az Országgyűlés részére

⁴⁸ 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról 1.§. (1): E törvény hatálya kiterjed a természetes és a jogi személynek, valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak - ide értve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét is a VI. fejezetben szabályozott magatartások kivételével - (a továbbiakban az előzőek együtt: vállalkozás) a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartására, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik. E törvény hatálya alá tartozik továbbá - a II-III. fejezetekben szabályozott magatartások kivételével - a vállalkozás külföldön tanúsított piaci magatartása is, ha annak hatása a Magyar Köztársaság területén érvényesülhet.

Így például az egyes szellemi szabadfoglalkozások speciális helyzetével kapcsolatban a Versenytanács az ügyvédekre vonatkozó korábbi határozataiban megállapította: az ügyvéd ügyvédi tevékenységét nyereség céljából, üzletszerűen, ellenérték fejében folytatja, és az ügyfelek részére olyan jogi szolgáltatásokat nyújt, amelyek elvégzésére az ügyféllel kötött megállapodás feljogosítja és kötelezi⁴⁹.

2.4. A Tpvt. 11. § hatálya; a köztestületek döntései

A Tpvt 11. §-a kimondja, hogy tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre.

A Tpvt. versenykorlátozó megállapodások alkalmazására vonatkozó tilalma tehát kiterjed a köztestületek, így a szakmai kamarák döntésére is, így nemcsak e szervezetek tagjai, hanem maga a döntéshozó testület is felelősségre vonható a versenykorlátozó döntésekért, szabályzatokért. A döntés fogalmába tehát széles értelemben beletartoznak a kamarai testületek tagjaik magatartására vonatkozó előírásai, így legjellemzőbb esetekben az etikai szabályzataik egyes előírásai, de a tagok magatartását ténylegesen befolyásoló egyes ajánlásaik is.

2.5. A Gazdasági Versenyhivatal jelentősebb eljárásai

A Gazdasági Versenyhivatal az esetek többségében hivatalból, általában kamarai tagok panasza alapján indított versenyfelügyeleti eljárásokat az egyes szervezetek versenykorlátozó szabályzatainak vizsgálatára. A szakmai kamarák ellen folytatott eljárások rendeltetése egyrészt annak a gyakorlatnak a kialakítása volt, hogy a versenyjog hatálya kiterjed az ilyen szervezetek tevékenységére, másrészt a fennálló jogsértő szabályozási elemek megszüntetése volt a célja. Az ügyek jelentős

⁴⁹ Vö.: Vj-119/1996/20. A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának határozata Dr. Pintér István-dr. Bánáti János ügyvédekkel szemben gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tárgyában indult eljárásban, valamint Vj-56/2003/18. A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának határozata a Debreceni Ügyvédi Kamara gazdasági versenyt korlátozó megállapodás nemleges megállapítása iránti kérelmére indult eljárásban

része önkéntes jogkövetés vállalásával, megszüntetéssel zárult (pl. mérnökök, építészek ügyében), míg azokban az esetekben, ahol súlyosabb versenykorlátozást tárt fel a hivatal (pl. árkartellre való törekvés) marasztalás mellett bírság kiszabására is sor került (pl. könyvvizsgálók, orvosok, állatorvosok ügyében). Ezeken túl megjelenő ügýtípusok még a minimum díjtételek vonatkozásában indított versenyfelügyeleti eljárások⁵⁰ és a reklámkorlátozások⁵¹.

3. Esetismertetések a GVH gyakorlatából

3.1. A Vj -148/1998/18 számú versenytanácsi határozat a Magyar Könyvvizsgálói Kamara reklámkorlátozó szabályzatáról

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa eljárást indított a Magyar Könyvvizsgálói Kamara ellen, annak 1998-ban meghozott Etikai Szabályzata miatt, melyet a Számviteli Szakemberek Nemzetközi Szövetségének⁵² Etikai Kódexe alapján készült. A Magyar Könyvvizsgálói Kamara Etikai Szabályzatnak az ügy szempontjából lényeges elemeit a „Hirdetés, ajánlkozás” című pont⁵³ tartalmazza, melynek értelmében a hirdetés, ajánlkozás nem tartalmazhat rábeszélés jellegű szöveget ill. összehasonlítást más könyvvizsgálókkal. Tilos a díjazásra információt adni. Nem szabad továbbá a könyvvizsgálói szolgáltatás „gyorsaságát, szakmai minőségét feldicsérni”. Ugyanezen cím általános reklámtilalmat ír elő újságokban, és tiltja a rendezvények szervezését ügyféltoborzás céljából.

⁵⁰ Vj-119/1999 a mérnökök esetében, Vj-136/1999 az építészekre vonatkozóan, illetve Vj-98/2004 eljárások a grafikusokkal kapcsolatban

⁵¹ Vj-1/1999/25

⁵² IFAC, A Magyar Könyvvizsgálói Kamara tagja az IFAC-nak.

⁵³ Etikai Szabályzat **4. pontja**; „**4.1.** A könyvvizsgáló (akár természetes személy, akár társaság) nem reklámozhatja tevékenységét. Hirdetést megjelentethet, de abban csak a könyvvizsgáló, a könyvvizsgáló társaság neve, címe, telefonszáma, könyvvizsgálói és szakmai, egyéb szolgáltatásai szerepelhetnek. **4.2.** A könyvvizsgáló és a könyvvizsgáló társaság névtábláján és levélpapírján a hivatásához kapcsolódó információk szerepelhetnek (név, cím, telefonszám, tulajdonosok neve, külföldi iroda neve, címe). **4.3.** A hirdetés és ajánlkozás nem tartalmazhat rábeszélés jellegű szöveget és összehasonlítást más könyvvizsgálókkal, illetve könyvvizsgáló társaságokkal. Tilos összeköttetésre hivatkozni és bármilyen más módon túlzott várakozást ébreszteni. A nyilvános hirdetés nem tartalmazhat díjazásra vonatkozó információkat. Nem szabad a könyvvizsgálói szolgáltatás gyorsaságát, szakmai minőségét feldicsérni. **4.4.** Szakmai folyóiratban vagy újságban megjelenő publikáció szerzője a neve mellett megnevezheti a könyvvizsgáló céget, amelynél dolgozik, de tilos a könyvvizsgáló cég tevékenységét ily módon reklámozni és a konkurens cégekkel összehasonlítani. **4.5.** Tilos rendezvényt szervezni ügyféltoborzás céljából. Szakmai közönség (könyvvizsgálók) előtt a könyvvizsgálók beszámolhatnak munkájuk végzése során szerzett tapasztalataikról, egyes szakmai kérdésekben ismertethetik véleményüket, de ezek során tartózkodniuk kell a saját cégük reklámozásától, feldicsérésétől.”

Az eset szempontjából ismertetni kell az „Együtműködés a kollégákkal” címszó alatt foglalt rendelkezést, melynek értelmében a „megbízások megszerzése érdekében a könyvvizsgáló nem alkalmazhat meg nem engedhető módszert.”⁵⁴ Ez a gyakorlatban azokat az eseteket jelentheti, amikor a könyvvizsgáló lényegesen alacsonyabb díjtételben tesz ajánlatot (vállal el megbízást), ill. amikor a konkurens könyvvizsgálót kedvezőtlen színben tünteti fel. Lényegében e rendelkezés minimál díjat határoz meg a szóban forgó szolgáltatás tekintetében (közvetett díjmeghatározás).

A vizsgálat célja az volt, hogy kiderítse, hogy a fentiekben említett reklámmal kapcsolatos rendelkezések megsértették-e a Tpv. 11.§ (2) bekezdés c) és f) pontját illetve, hogy a közvetett díjmeghatározás megsértette-e a Tpv. 11§ (2) bekezdés a) pontját. A továbbiakban tehát az Etikai Kódex „Hirdetés ajánlkozás” pontja alatt foglaltakat és az „Együtműködés a kollégákkal” cím alatt foglaltakat (közvetett díjmeghatározást) külön kezeljük.

Az utóbbival kapcsolatban megállapítható, hogy a minimál díj meghatározása egyet jelenthet a piacralépés akadályozásával, és így e szabályozás a Tpv-t sérti.

A Tpv. 11.§ (1) bekezdése tiltja a vállalkozások köztestületének a döntését, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását, vagy torzítását célozza vagy ilyen hatást fejthet, ill. fejt ki. Ugyanezen paragrafus (2) bekezdésének a) pontja felsorolja a vételi, vagy eladási árat valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen, vagy közvetett meghatározását, az f) pont a piacralépés akadályozását tartalmazza.

A Könyvvizsgálók Köztestületének jogszabályi kötelessége a szakmai színvonalat növelő standardok kialakítása (*1997. évi LV. törvény*). A szóban forgó Etikai Kódexet is ez alapján hozta meg. Ennek be nem tartását az Etikai Eljárási Szabályzat szerint szankcionálja. Mivel könyvvizsgálói tevékenységet csak kamarai tagok (ill. bejegyzett könyvvizsgálói társaságok) végezhetnek, ezért az Etikai Kódexben foglalt szabályok a piacra belépni szándékozók is hatást gyakorolnak.

A jelen esetben a Magyarországon végzett könyvvizsgálói szolgáltatás az érintett piac. A Versenytanács a következő esetekben állapította meg, hogy az Etikai Kódex jogalap nélkül határozott meg bizonyos tilalmakat.

⁵⁴ Etikai Szabályzat 7.2. pont

Elsőként a *“díj közvetett meghatározása”* kitételrel kapcsolatban kimondta, hogy az a Tpv. 11. (2) a pontjában ütközik, mivel a minimumár megszabásának versenykorlátozó hatása lehet. Ez a kikötés a kisebb és alacsony áron működő könyvvizsgáló cégeknek a piacról való kiszorítását eredményezheti, mivel e cégek egyedüli előnye -a nagyobb, ismert könyvvizsgálókkal szemben-, hogy alacsonyabb áron tudnak dolgozni és a minimumár kikötése ezt nem teszi lehetővé.

A Versenytanács megállapította, hogy a *“rábeszélés megtiltása”* fordulat is a gazdasági verseny korlátozását eredményezheti. A gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény (Gr. 2.§ g.)⁵⁵ a gazdasági reklám lényegét a *“rábeszélésben”* fogalmazza meg, ezért a rábeszélés főszabály szerint nem tiltható meg⁵⁶.

Az *“összehasonlító reklámmal”* kapcsolatban a Versenytanács kimondja, hogy az önmagában nem tiltott, mivel *“alapvető célja, hogy a szolgáltató saját előnyeit bemutatva üzleti sikereket érjen el”*⁵⁷. Az üzleti sikerre való törekvés akkor sem kifogásolható, ha ennek következtében a többi versenytárs az egyébként tisztességes versenyben hátrányba kerül. Tehát a jogszabály nem tiltja az olyan reklámot, amely valós összehasonlítást tartalmaz. Természetesen tiltott az olyan összehasonlító reklám, amely tisztességtelen a Tpv. szerint, mivel a *„versenytárs érdekeit, jó hírnevét, a tisztesség általános mércéjét sérti”*⁵⁸ vagy a fogyasztó megtévesztésére alkalmas.⁵⁹

A Könyvvizsgálói Kamara Etikai Kódexében tiltotta a *díjazásra vonatkozó információadást*. A Versenytanács ezt a kikötést szintén versenykorlátozó hatásúnak ítélte meg, mivel minden könyvvizsgálónak joga van arra, hogy közvégtégye az egy adott munkára vonatkozó díjat. Ha ezt a jogot megvonjuk a cégektől, megakadályozzuk azt, hogy a versenytársak tisztességesen versenyezzenek egymás áraival.

⁵⁵ *“A gazdasági reklám olyan tájékoztatás, amely az áru értékesítését, vagy más módon történő igénybevételét és a vállalkozás nevének, megjelölésének, tevékenységének népszerűsítését továbbá áru vagy árujelző megismertetését mozdítja elő.”*

⁵⁶ Csak az olyan reklámok közzététele tilos, amely a Tpv. Alapján a tisztességtelen verseny tilalmába vagy a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmába ütközhet /Gr 7§(1)/

⁵⁷ Vj-148/1998/18. határozat 4. pont

⁵⁸ Tpv. II. fejezete

⁵⁹ Tpv. III. fejezete

3.2.. A Vj-137/1999/18. számú Versenytanácsi határozat a Magyar Orvosi Kamarával szemben

A versenyhivatali vizsgálat annak feltárására indult, hogy a Magyar Orvosi Kamara (továbbiakban: MOK) 1998. július 1-től hatályos Etikai Kódexének IV. fejezetének az orvosi tevékenység hirdetéséről, valamint az orvosi díjtételek korlátozásáról szóló előírásai beleütköznek-e Tpv. 11. § (2) bekezdés a) pontja tilalmába.

Az eljárásban a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a MOK-val szemben gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalma miatt, hivatalból indult eljárásban hozott határozata kimondja, hogy a Magyar Orvosi Kamara 1998. július 1-től hatályos Etikai Kódexének az orvosi ténykedések hirdetésére vonatkozó 131-137. pontja⁶⁰, valamint az orvosi díjtételekre vonatkozó része 140. pontjának „*az ajánlott összeg alatti díjért munkát vállalni etikai vétség*” szövegű első fordulata a gazdasági verseny korlátozásának tilalmába ütközik. A versenytanács az Etikai Kódex 131-137. pontjában foglalt megállapodást *mentesítette* a tilalom alól, a 140. pont első fordulata alkalmazását *haladéktalanul megtiltotta*.

A Versenytanács indoklásában kifejti, hogy az Országgyűlés a Magyar Orvosi Kamaráról szóló törvényt⁶¹ többek között - a törvény preambulumból kitűnően - azért alkotta meg, hogy az orvostársadalom közvetlenül és a maga által választott testületei útján önállóan intézze szakmai ügyeit, meghatározza és a

60 „131. Csak a tájékoztatás céljából közzétett, minősítés nélküli, tárgyszerű, a közérdeket is szolgáló hirdetés engedélyezett. Nem társadalmi érdek a hirdetések révén a vizsgálatok, kezelések szaporítása, a gyógyszerfogyasztás növelése. 132. Az orvosi tevékenység hirdetésére, reklámozására a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997 évi LVIII. Törvény, és a vonatkozó egyéb jogszabályok, így a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996 évi LVII. törvény rendelkezései vonatkoznak. Ezek megszegése etikai vétségnek is minősül. 133. Tilos a szolgáltatás igénybevételére ösztönző, anyagi érdeket szolgáló, a beteget megtévesztően befolyásoló hirdetés. Az előírás vonatkozik valamennyi lehetséges módon közzétett hirdetésre, beleértve az elektronikus adathordozókat is. A vizuális megjelenés nem lehet harsány, nem alkalmazhat sokkoló effektusokat, de alkalmazkodhat a média jellegzetes képi világához, azonban kizárólag a beteg tájékoztatását szolgáló anyagra korlátozódhat. 134. Tilos a burkolt reklám, ilyen lehet gyógyító eljárások, ki nem próbált vagy el nem fogadott gyógymódok ismertetése, viták, köszönetnyilvánítások közzétele. 135. Nem etikátlan az olyan közérdekű hirdetés, amely ugyan növeli a vizsgálatok, kezelések számát, de célja nem haszonszerzés, hanem a prevenció, vagy az egészségi állapot javítása. 136. Tilos az orvos által használt nyomtatványokon a nyomtatvány jellegétől eltérő bármilyen szöveg (szponzorok neve, gyógyszerértéki embléma, hirdetés, stb.). 137. Etikátlan a hirdetés a) ha az orvos tevékenységét mással összehasonlíttja, b) azt a látszatot kelti, hogy más orvosnál kedvezőbb eredményt tud elérni. c) ha másnál kedvezőbb anyagi feltételeket kínál, d) ha hirdetésével a beteg döntését megtévesztően befolyásolni kívánja. Megengedett, ha az orvos a) rendelője létesítését, áthelyezését, adatváltozását legfeljebb két hónapon át közzéteszi, b) mindenki számára nyilvánosságot biztosító helyen (telefonkönyv, szaknévsor, honlap stb.) rendelője helyét, megközelíthetőségét, rendelési idejét, szakmai tevékenységét, nyelvtudását közzéteszi.”

⁶¹ 1994. évi XXVIII. törvény

közérdekkel összhangban képviselje szakmai, etikai, gazdasági és szociális érdekeit. Ennek megfelelően a törvény 1. § (1) bekezdése szerint a MOK az orvosok és fogorvosok önkormányzattal rendelkező szakmai, érdekképviselői köztestülete. Az országos és megyei szervei a törvény értelmében jogi személyek.

A Versenytanács álláspontja szerint a Tpv. 1. §-a a törvény hatálya alá vonja a természetes és a jogi személyeknek a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartását. A piaci szereplőket a törvény egységesen vállalkozásnak minősíti. Az orvosi tevékenységet végzők között a fogyasztók szabadon választhatnak piaci szempontok alapján (ismertség, minőség és az ár mérlegelése után). Az egyes orvosok ezért - legyenek magánorvosok, alakítsanak gazdasági társaságot, vagy végezzék tevékenységüket alkalmazottként - olyan piacon tevékenykednek, amely minden speciális ismérve ellenére alá van vetve a kereslet-kínálat általános törvényeinek, a piaci szereplők értékítéletének. A vállalkozási tevékenységet esetleg nem végző egyesületek döntései, szabályzatai is alkalmasak a szabad piaci viszonyok befolyásolására, adott esetben a verseny torzítására. A Tpv. 1. §-a szerint a hasonló magatartások elemzése és értékelése törvény eltérő rendelkezése hiányában a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozik. A MOK döntései ezért a fentiek szerint vállalkozások köztestülete döntéseinek minősülnek, az egyesületet alkotó vállalkozások megállapodásának, amely megállapodás a Tpv. 11. §-a értelmében tilalmazott, ha a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet illetve fejt ki.

Továbbá az orvosi tevékenység különleges biztonságához fűződő közérdek sem homályosíthatja el a piac alapkövetelményét: a meglévő források hatékony felhasználása a legalacsonyabb árak és a legmagasabb minőség nyújtásával történjék. Az Etikai Kódex legitimitásához nem férhet kétség. A Kódex megalkotását törvény tette lehetővé, annak egyes elemei - az ajánlott legalacsonyabb ár - kidolgozására külön felhatalmazással. A Tpv. alkalmazhatóságát mindez nem zárja ki. Egyrészt az 1994. évi XXVIII. törvény a Kódex tartalmának a megállapítását a Kamarára bízta, másrészt nincs olyan törvény, amely a Versenyhivatal hatáskörét kérdésessé tenné a döntések tartalma versenyjogi elbírálása tekintetében.

A Versenytanács kifejti, hogy a hirdetési verseny az árversennyel együtt a piac nélkülözhetetlen infrastrukturális eleme. A hirdetési tilalom vagy - mint a jelen esetben - korlátozás, mint a termék kínálatát ellenőrizni hivatott megegyezés azért

jogsértő, mert a résztvevők számára a versenyt, a kívülállók (fogyasztók) számára pedig a hozzáférhetőséget korlátozza.

Az orvosi szolgáltatás vonatkozásában a fogyasztót terhelő magas kutatási költség két módon csökkenthető, ha bizonyos meghatározott szolgáltatások minősége alkalmassá tehető kutatás vagy tapasztalat által való ellenőrzésre (rutin jellegű orvosi szolgáltatás), vagy ha lehetőség van a reputáció-jelzés kiépítésére, ezáltal a márkanév megkülönböztetésre. A Versenytanács ezért a MOK Etikai Kódex 131-137. pontjai alkalmazását a tisztességes versennyel összeegyeztethetőnek találta és a törvényi tilalom alól mentesítette.

A kötelezően alkalmazandó legalacsonyabb ár kikötése alkalmat teremt arra, hogy a vállalkozás a költségekre tekintet nélkül a kívánatosnál és a lehetségesnél magasabb áron, a legrosszabb forráskihasználáshoz alkalmazkodva, a fogyasztóktól a választás lehetőségét megvonva végezze tevékenységét. A Versenytanács álláspontja szerint az átlagos ár a verseny csíráját is megfojthatja; különösen így van ez egy annyira heterogén szolgáltatás tekintetében, mint az orvosi tevékenység. Az Etikai Kódex kifogásolt 140. pont első fordulata a Tpvt. szándékán és a szükséges, okszerű korlátozás határain túlterjeszkedve olyan tilalmat fogalmaz meg, amely a versenyjogi megközelítés szerint mentesítésre nem alkalmas súlyos versenykorlátozást valósít meg. Meggyőződése a Versenytanácsnak, hogy a piacralépés korlátait nem az árak rögzítése, hanem a tisztességes verseny követelményeinek betartása tarthatja alacsonyán.

3.3. A Vj-45/2001/25. számú versenytanácsi határozat megállapításai

A Vj-45/2001/25. számú határozat alapján a Versenytanács a Vj-137/1999/18. számú határozatot a mentesítést kimondó részében visszavonja, egyben megtiltja a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kódexe 131-137. pontjai alkalmazását.

Az eljárásban Versenytanács azt a konklúziót fogalmazta meg, a megváltozott körülményekre való tekintettel, hogy a MOK Etikai Szabályzatának 131-137. pontjaiban foglalt korlátozás és tilalom az elérni kívánt cél elérésére nem az alkalmas és arányos beavatkozó eszköz a versenyjogi értékelés alapján, és beleütközik a Tpvt. versenykorlátozó megállapodásokat – ezen a gyűjtőmegfogalmazáson belül a MOK vizsgált aktusa is értendő a Tpvt. 11. § szerint – tilalmazó rendelkezésébe.

3.4. Vj-45/2001/35. számú utóvizsgálati Versenytanácsi határozat az Orvosi kamarával szemben

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a Magyar Orvosi Kamara kötelezett ellen versenykorlátozó megállapodás tilalma miatt folyamatban volt verseny-felügyeleti eljárást követően indult végrehajtási eljárásban olyan határozatot hozott, amennyiben a Versenytanács elrendeli a Vj-45/2001/25. sorszámú határozat végrehajtását.

A Gazdasági Versenyhivatal 1999. augusztus 27-én Vj-137/1999/1. számú határozatával versenyfelügyeleti eljárást indított a Magyar Orvosi Kamara ellen. A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa megállapította, hogy a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kódexének az orvosi ténykedések hirdetésére vonatkozó 131-137. pontja a gazdasági verseny korlátozásának tilalmába ütközik. A Versenytanács az Etikai Kódex 131-137. pontjában foglalt megállapodást mentesítette a tilalom alól.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa, a Vj-137/1999. számú eljárásban hozott, mentesítést kimondó versenytanácsi határozatot 2002. május 24-én a Vj-45/2001/25. számú határozatával - a megváltozott piaci körülményekre tekintettel - a mentesítést kimondó részében visszavonta, s megtiltotta a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kódexe 131-137. pontjaiban meghatározott reklámtilalmi rendelkezések alkalmazását. A Gazdasági Versenyhivatal észlelte, hogy a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kódexe továbbra is tartalmazza a jogerősen megtiltott „Az orvosi ténykedések hirdetésére” vonatkozó 131-137. számú rendelkezéseit. Így a GVH utóvizsgálatot indított, amelynek folyamán bizonyítást nyert az előző állítás. A Budapesti Orvosi Kamara I. és III. számú Etikai Bizottsága is folytatott etikai eljárást a 131-134. pontok tárgyában. A Magyar Orvosi Kamara többszöri felhívásra közölte, hogy az Etikai Kódex módosítása folyamatban van, melyet a 2005. november végére összehívott Országos Küldöttgyűlés fog elfogadni, hatályon kívül helyezve egyúttal a korábbi Etikai Kódexet. Közölte továbbá, hogy a Magyar Orvosi Kamara Országos Etikai Bizottságának elnöke valamennyi regionális kamara I. fokú etikai bizottságának felhívta a figyelmét arra, hogy a kifogásolt rendelkezés alapján nem folytathatnak etikai eljárásokat, illetve a folyamatban lévő ügyeket szüntessék meg. Az Országos Etikai Bizottság által a Kamarának írt levélből megállapítható volt, hogy a Bizottságnak nincs joga az Etikai Kódex-szel kapcsolatos állásfoglalásra, illetve arra sem, hogy az ott szereplő előírásokat figyelmen kívül hagyja, illetve

törölje. Az I. fokú etikai bizottságokat nem utasíthatja, illetve legfeljebb kérheti a Kamara által kért betartására. Az utóvizsgálati jelentés indítványozta a Vj-45/2001/25. számú határozat végrehajtását.

Összegzés

Dolgozatomban igyekeztem átfogó képet adni a szakmai szolgáltatásokkal és ezen keresztül a szakmai kamarákkal és kapcsolatos európai szintű folyamatokról. A szakmai szolgáltatókra vonatkozó versenykorlátozó szabályozások modernizálása nagyban hozzájárulhat Európa gazdasági potenciáljának kiaknázásához, és ezzel a lisszaboni stratégia alapkonceptiójának és az Európai Bizottság határozott céljának megvalósulásához, hogy az Európai Unió 2010-re a világ legdinamikusabban fejlődő, tudásalapú gazdaságává váljon.

A szabályozások közgazdaságtani hátterét az OECD által készített tanulmány⁶², illetve a Vienna Study⁶³ segítségével mutattam be. Az egyes versenykorlátozó szabályok ismertetését követően részleteztem a szabályozások melletti, illetve elleni érveket. Az előbbiekre példa az extern hatások, a közjó védelme, valamint az információs aszimmetria problémája. Ahhoz viszont, hogy a verseny és az azzal járó pozitív hatások megfelelően érvényesülhessenek a szakmai szolgáltatók piacán a túlszabályozottságot meg kell szüntetni. Ennek érdekében az Európai Bizottság erőteljes reformpolitikába kezdett.

Természetesen ezen folyamatoknak Magyarország is részese. Nemzeti versenyhatóságunk, a Gazdasági Versenyhivatal is az aktív versenypártolás eszközével igyekezett rábírní az önszabályozó szerveket a versenybarátabb szabályozás kialakítására, azokban az esetekben pedig, ahol ez nem vezetett eredményre versenyfelügyeleti eljárás keretében lépett fel.

A témával szorosan összefüggő, jelenleg folyamatban lévő Vj-180/2004-es versenyfelügyeleti eljárás a Magyar Ügyvédi Kamara ellen, amelyet versenykorlátozó megállapodás tilalmának tárgyában indítottak fokozott

⁶² OECD Roundtable, Competition in professional services 22.02.2000 <http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>

⁶³ Communication from the Commission; Report on Competition in Professional Services (Brussels, COM (2004) 83, 9 February 2004); http://europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/final_communication_en.pdf

érdeklődésre tart számot. Az ügyvédi karban komoly vita van napirenden a reklámkorlátozások létjogosultságát illetően. Némely ügyvédek úgy tartják, hogy amint a „jó bornak sem kell cégér”, úgy az ügyvédek körében is nyilvánvaló a színvonalbeli különbség. Továbbá, mivel az ügyvédi tevékenység alapvetően az igazságszolgáltatás része, a piaci nyomásnak történő engedés a szakma felhígulásához vezetne. Az ügyvédi hivatástudat, a közfeladatot betöltő mivoltukból adódó szigorú etika nem engedi ezt a versengést az ügyvédek között. Az ezzel merőben ellentétes álláspontot képviselők „a tények lázadására” hivatkoznak, amely szerint az ügyvédi szakma elsősorban a rendszerváltozást követő piaci viszonyok átalakulása következtében alapvetően megváltozott. Ennek a változásnak a lényege, hogy az ügyvédek és az ügyvédi irodákat vállalkozóknak, illetve vállalkozásoknak kell tekinteni⁶⁴. Így tehát az egymástól meglehetősen távoli álláspontok adják meg a jelentőségét a folyamatban lévő versenyfelügyeleti eljárásnak. A dolgozatomban bemutatott előzmények ismeretében, meglátásom szerint, a Versenytanács az ügyvédekre vonatkozó reklámkorlátozások feloldására kötelezi a Magyar Ügyvédi Kamarát. Várakozásomat a Versenytanács az önszabályozásra jogosult szervekkel kapcsolatban korábbiakban mutatott következetes fellépésére, illetve az általa kialakított joggyakorlatra alapozom. Továbbá az Európai Bíróság joggyakorlatában az ügyvédi tevékenység vállalkozásként való definiálása megalapozza az EKSz. vonatkozó rendelkezéseinek a hatályát. Ezek alapján a folyamatban lévő versenyfelügyeleti eljárás tétje az ügyvédi hivatásra vonatkozóan igen nagy és a döntést komoly várakozás előzi meg.

A döntés következményeinek megjósolása felettébb bátor vállalkozás lenne, így találgatásokba nem bocsátkozok, de az bizonyos, hogy az ügyvédi szolgáltatás átalakulása visszavonhatatlanul megkezdődik új távlatokat nyitva a szakma művelői és élvezői számára egyaránt.

⁶⁴ Szalma, Ferenczi és Partnerei Ügyvédi Iroda az első Magyarországon, amely hivatalos ISO minősítéssel bír (ISO 9001:2001)

Bibliográfia

1. Könyvek:

Szerk.: dr. Király Miklós: *Az Európai Közösség Kereskedelmi Joga*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. 2005.

dr. Papp Mónika, dr. Várnai Ernő: *Az Európai Unió Joga*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2004

Bodócsi András, Boytha Györgyné, Kaszainé dr. Mezei Katalin, Nagy Zoltán, Pázmándi Kinga, Vörös Imre: *Versenyjog (Gazdasági törvények kommentárja sorozat)* szerk.: Sárközy Tamás HVG-Orac, 2001.

Tóth Tihamér: *Az Európai Közösség Versenyjoga* JATEPress Szeged. 1996.

Szerk.: Boytha Györgyné, Hargita Árpád, Sárai József, Tóth Tihamér: *Versenyjogi esetetek- Az Európai Bíróság gyakorlata*, Osiris Budapest, 2000.

2. Cikkek, előadások:

A jó bornak nem kell cégér? De Jure VII. évfolyam, 2005 november

Dr. Szalma Miklós: Az ügyvédek státuszának alakulása, 2006. február 16.

Dr. Dobrodinszky Dénes: Az ügyvédi reklámról – vitacikk, Ügyvédek Lapja, 2003/3

Dr. Reviczky Károly: Az ügyvédi reklámról – válaszcikk, Ügyvédek Lapja, 2003/4

3. Tanulmányok:

Stocktaking Exercise on Regulation of Professional Services - Overview of Regulation in the New EU Member States dated November 2004;

http://europa.eu.int/comm/competition/liberalization/conference/overview_of_regulation_in_the_eu_professions.pdf

Communication from the Commission; Report on Competition in Professional Services (Brussels, COM (2004) 83, 9 February 2004);

http://europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/final_communication_en.pdf

Az Európai Bizottság Közleménye: Jelentés a szakmai szolgáltatások terén tapasztalható versenyről, Brüsszel 2004. február 9.;

<http://www.gvh.hu/index.php?id=3805&l=h>

Stocktaking exercise on regulation of professional services,

Overview of regulation in the new EU Member States, COMP/D3/MK/D(2004);

http://www.europa.eu.int/comm/competition/liberalization/conference/overview_of_regulation_in_the_eu_professions.pdf

Szakmai szolgáltatások – további reformlehetőségek, COMP (2005) 405 végleges, 5.9.2005.

http://www.europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/sec200564_hu.pdf

Commission Staff Working Document, Progress by Member States in reviewing and eliminating restrictions to Competition in the area of Professional Services

http://www.europa.eu.int/comm/competition/liberal_professions/annex.pdf

Pamphlet on the Liberal Professions, Ministry of Economic affairs, The Netherlands

<http://apps.ez.nl/publicaties/pdfs/04EP14.pdf>

Policy studies: Public interests and market regulation in the liberal professions, Ministry of Economic affairs, The Netherlands March 2004

<http://apps.ez.nl/publicaties/pdfs/04ME05.pdf>

Consultation paper on the Review of the Regulatory Framework for the Legal Services in England and Wales, March 2004 <http://www.legal-services-review.org.uk/content/consult/review.htm>

Report of the Review of the Regulatory Framework for the Legal Services in England and Wales

<http://www.legal-services-review.org.uk/content/report/index.htm>

A Gazdasági Versenyhivatal ajánlása a közjegyzői szolgáltatások szabályozásának felülvizsgálatára, Budapest, 2005. május 27.;

<http://www.gvh.hu/index.php?id=3877&l=h>

OECD Roundtable, Competition in professional services 22.Feb.2000

<http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>

CCBE comments on the Commission progress report on competition in professional services

http://www.ccbe.org/doc/Archives/pr_0905_en.pdf (press release)

http://www.ccbe.org/doc/En/CCBE_response_follow_up_report_en.pdf

<http://www.europe.eu.int/comm/competition>

<http://europa.eu.int/eur-lex>

<http://www.ccbe.com/>

<http://www.gvh.hu/>

4. Jogszabályok:

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1998. évi XI. törvény az ügyvédekről

1994. évi XXVIII. törvény az Orvosi Kamaráról

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. tv

Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról (1957. március 25.)

Szerződés az Európai Unióról, (Maastricht, 1992. február 7.), hatálybalépés: 1993. november 1.

A Magyar Ügyvédi Kamara 2/2001. (V.7.) számú állásfoglalása az ügyvédi honlap tartalmáról

8/1999. (III.22.) MÜK Szabályzata az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól